

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY

VYUŽITÍ SOUČASNÉ LITERATURY PRO DĚTI VE VÝTVARNÝCH
ČINNOSTECH V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Bc. Stanislava Václavovicová

Učitelství pro mateřské školy, předškolní a mimoškolní pedagogika

Vedoucí práce: Mgr. Monika Plíhalová

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 20. června

.....
vlastnoruční podpis

S VDĚČNOSTÍ BYCH RÁDA PODĚKOVALA PANÍ MAGISTŘE MONICE
PLÍHALOVÉ ZA JEJÍ VSTRĚCNOST A TRPĚLIVOST.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá využitím literárních textů ve výtvarné výchově pro předškolní děti. Teoretická část se věnuje současnému pojetí výtvarné výchovy a jejím cílům. Dále se uvádí možnosti využití dětské literatury, jako zdroj inspirace pro dětskou výtvarnou aktivitu.

Praktická část zahrnuje výtvarný projekt, jehož součástí jsou čtyři výtvarné úkoly, které byly inspirovány dětskou četbou. Dalším oddílem praktické části je autorská kniha, jejímiž ilustracemi jsou autoři děti z mateřské školy Pohádka ve městě Zbůch.

Závěr bakalářské práce obsahuje přínos dětské literatury jako zdroj inspirace pro výtvarné činnosti včetně výtvarných úkolů, mezipředmětových vztahů mezi výtvarnou výchovou a jinými výchovami a realizaci autorské knihy.

Klíčová slova

Předškolní věk, výtvarné činnosti, mezipředmětové vztahy, pojetí současné výtvarné výchovy, literatura pro děti, inspirační východiska

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with using literary texts in the art education for preschool children. The theoretical part describes goals and the current concept of the art education. Furthermore, the possibilities of using children's art activity are presented.

The practical part includes the art project, which contains four art tasks that were inspired by children's books. Another section of the practical part is the author's book, which is illustrated by the children from the kindergarten Pohádka in Zbůch. The conclusion of the bachelor's thesis contains the contribution of children's literature as a source of inspiration for art activities, including art tasks, interdisciplinary relationships between art education and other education and the implementation of the author's book.

Keywords

Preschool age, art activities, interdisciplinary relationships, the concept of contemporary art education, children's literature, inspirational principles

OBSAH

ANOTACE	5
ANNOTATION	6
OBSAH	1
ÚVOD	2
1 SOUČASNÁ VÝCHODISKA VÝTVARNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	4
1.1 VÝTVARNÉ ČINNOSTI V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	6
1.2 TECHNIKY VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ	8
2 VYUŽITÍ LITERATURY PRO DĚTI VE VÝTVARNÝCH ČINNOSTECH PŘEDŠKOLÁKŮ	9
2.1 VZTAH DÍTĚTE KE KNIZE A VÝVOJ PŘEDSTAVIVOSTI, FANTAZIE, VIZUALIZACE A OBRAZOTVORNOSTI	9
2.2 SPOLEČNÉ VZDĚLÁVACÍ CÍLE VÝTVARNÉ A LITERÁRNÍ VÝCHOVY	10
2.3 PŘÍKLAD AKTIVIT Z HLEDISKA MEZIPŘEDMĚTOVÝCH VZTAHŮ MEZI VÝTVARNOU A LITERÁRNÍ VÝCHOVOU ..	13
3 REŠERŠE DĚTSKÉ LITERATURY A ROZHOVOR S PAVLEM ČEHEM	15
3.1 ZÁSTUPCI Z HMYZÍ ŘÍŠE V DĚTSKÉ LITERATUŘE DO ROKU 2000	15
3.2 ENTOMOLOGICKÉ ILUSTRAČE V DĚTSKÉ LITERATUŘE PO ROCE 2000	21
4 DOBRODRUŽSTVÍ PAVOUKA ČENDY – PŘÍKLAD ILUSTROVANÉ KNIHY PRO DĚTI	31
4.1 CHARAKTERISTIKA KNIHY	31
4.2 ROZHOVOR S ILUSTRÁTOREM PAVLEM ČEHEM	32
5 PUTOVÁNÍ S PAVOUKEM ČENDOU	38
5.1 MOTIVACE K VÝTVARNÝM ÚKOLŮM:	38
5.1.1 Výtvarný úkol – Kouzelná cibule	40
5.1.2 Výtvarný úkol - Opuštěná dutina ve staré lípě	43
5.1.3 Výtvarný úkol - Soukání pavučinky	46
5.1.4 Výtvarný úkol - Modelace čteného příběhu	49
6 VÝTVARNÝ ÚKOL „JAK JSEM KE VŠÍM PŘIŠEL“	52
7 AUTORSKÁ KNIHA „VŠÍ ROJENÍ“	59
7.1 INSPIRAČNÍ VÝCHODISKA	59
7.2 UŽITÉ VÝTVARNÉ VYJADŘOVACÍ PROSTŘEDKY	60
8 ZÁVĚR	64
RESUMÉ	66
SUMMARY	67
SEZNAM LITERATURY	68
INTERNETOVÉ ZDROJE	71
PŘÍLOHY	72
SEZNAM OBRÁZKŮ	73

ÚVOD

*„První kresbou byla jednoduchá linie obtahující stín člověka
vrženým sluncem na zed’.“
(Leonardo da Vinci)*

Proč je vhodné se ve výtvarné výchově předškoláků zabývat knihou a ilustrací? Čtení knih má všestranný vliv na osobnostní rozvoj. Od rozvoje fantazie, poznání, myšlení, vědění, chápání světa, přes utváření vzájemného vztahu s rodiči (při společném čtení v dětství), slovní zásoba, sebeuspokojení až po relaxační účinek. Využití knihy ve výtvarných činnostech může podle mého názoru vztah dětí ke knize posílit.

Výběr tématu ovlivnil můj vřelý vztah ke knihám a ilustracím, který mám již od dětství. Od chvíle, kdy jsem se naučila číst, jsem se do knih tolik nadchla, že jsem si v každé volné chvíli něco četla a to dělám dodnes.

Mezi důležité cíle předškolního vzdělávání patří osvojení si mateřského jazyka a rozvíjení komunikačních schopností. Dítě v rozvoji řeči podporují jak pedagogové, tak i kolektiv. Cílevědomá práce s knihou a literárním příběhem se může stát účinným prostředkem k rozvíjení jazykových a komunikativních kompetencí, stejně jako ostatních klíčových kompetencí dle RVP PV (2018). Literaturu pro děti je možné využít jako východisko k plánování výtvarných projektů i integrovaných bloků.

Důležitou součástí literatury pro děti je ilustrace. Matějček vymezuje pojem ilustrace jako „výtvarný projev, jenž doprovází myšlenku literární, ať vědeckou, ať uměleckou, a jenž posiluje názor a představu čtenáře prostředky, jež psanému slovu nejsou dány.“ (Matějček 1931, s. 9) Dětský čtenář vnímá výtvarné výrazové prostředky uplatněné různými ilustrátory, učí se interpretovat význam obrazu a s využitím vlastních zkušeností, obrazotvornosti a fantazie rozpoznávat v obrazech příběhy. Slovo a obraz jsou v dětské literatuře ve velmi těsném vztahu. Využití knihy ve výuce v mateřských školách tak může velmi přirozeně propojovat vzdělávací cíle výtvarné a literární výchovy.

Při zpracování bakalářské práce si kladu následující cíle:

- popsat společné cíle výtvarné a literární výchovy v mateřské škole z hlediska RVP PV;
- zmapovat na příkladech podoby současné literatury pro děti se zaměřením na téma hmyzu, zhodnotit vzdělávací potenciál některých titulů a popsat výtvarné vyjadřovací prostředky uplatněné v jejich ilustracích;
- vést rozhovor se současným ilustrátorem;
- navrhnout výtvarný projekt pro děti z mateřské školy s mezipředmětovými přesahy inspirovaný dětskou literaturou;
- reflektovat realizovanou výuku;
- vytvořit autorskou knihu vycházející z pedagogické zkušenosti a z podob současné ilustrace.

1 SOUČASNÁ VÝCHODISKA VÝTVARNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Při studiu literatury jsem ve vztahu s výtvarnou výchovou v mateřských školách narážela na různé pojmy. Nejčastěji jsem se setkávala s výrazem „výtvarná výchova“, která bývá v metodických příručkách spojena s nějakými činnostmi či aktivitami. Tyto pojmy se buď střídaly anebo se vzájemně prolínaly. Podle Hazukové se výtvarná výchova realizuje prostřednictvím výtvarných činností. Výtvarné činnosti jsou součástí jejího obsahu a zároveň i jejím prostředkem. (Hazuková, 2005).

Hazuková rozdělila podle průběhu procesu a druhu výsledku výtvarné činnosti do tří oblastí:

- Výtvarné vnímání
- Výtvarná imaginace
- Výtvarná tvorba

Hazuková popisuje výtvarné vnímání jako jakousi vnitřní činnost, při které dítě chápe vnímaný objekt tak, jak ho vidí. Dítě získává o objektu, který pozoruje nějaké informace. Dětem můžeme například ukázat obrázek či fotku tátovy dílny a následně rozvinout diskuzi například o kladivu. Jak kladivo vypadá? K čemu se používá? Z jakého je materiálu? Za pomoci dialogu a získávání informací a za podpory vnímání můžeme usuzovat různé vlastnosti o diskutovaném objektu. (Hazuková, 2011)

Tímto se dostávám k dalším podstatným bodům, které by měl pedagog reflektovat. Nedílnou součástí je učitelovo pojetí žáka, učení, učitelské i jiné pedagogické role. Tato kritéria úzce souvisí s principy, cíli a obsahy výtvarné výchovy. (Hazuková, 1994). Principy výuky rozumíme nějaká pravidla či zásady, ve kterých probíhá učitelovo rozhodování. (Slavík, Novák, 1992). Hazuková dělí principy do tří základních skupin. Obecné, etické a speciální. „K obecným principům patří mimo jiné respektování individuality žáka a vztah partnerství mezi žákem a učitelem.“ (Hazuková, 1994, s. 137). „Do etických principů patří „úcta k dítěti, nezneužití důvěrných informací o žákovi, nezneužívání svého postavení při řešení konfliktu se žákem, nepřenášení sympatií či antipatií rodičů na žáka.“ (Hazuková, 1994, s. 15). Do speciálních principů se podle Hazukové zařazuje námět pro výtvarnou činnost, respektování souladu úkolů, volba výtvarných prostředků anebo již výše zmíněné zprostředkování silných prožitků. (Hazuková, 1994).

Učitel výtvarné výchovy v MŠ by měl znát RVP PV a umět s ním zacházet tak, aby mohl plně využít potenciálu výtvarné výchovy ve vzdělávací nabídce. To znamená, že dokáže konkretizovat:

- Cíle výtvarné výchovy a dalších vzdělávacích oblastí (Učitel musí vědět, jaké kompetence umožňuje výtvarná výchova prostřednictvím výtvarných činností rozvíjet.)
- Obsah vzdělávacího působení výtvarné výchovy (Učitel si musí uvědomit, co se těmito obsahy rozumí. Nejedná se pouze o osvojování technik a námětů.)
- Prostředky výtvarné výchovy (Výtvarné vyjadřovací prostředky – vztahy, procesy, tvorby, symboly, materiály, instrumenty, techniky a činnosti zaměřené na výtvarné jevy.)
- Specifické výstupy (Kompetence při dovršení předškolního vzdělávání v oblasti výtvarných jevů. Dle Hazukové se jedná o tzv. očekávané výtvarné kompetence.) (Hazuková 2011).

1.1 VÝTVARNÉ ČINNOSTI V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Výtvarné činnosti jsou tedy nezbytnou součástí rámcového vzdělávacího programu. Mezi praktické výtvarné činnosti patří střídání různých výtvarných nástrojů, technik, materiálu a prvků (Hazuková, 2017).

Hazuková ve své publikaci uvádí tři rámcové cíle jako východisko a „měřítko“ smyslu výtvarně výchovných aktivit dětí v MŠ:

- Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
- Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
- Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí. (Hazuková 2011).

„Výtvarné činnosti ve výtvarné výchově mohou současně rozvíjet jak obecné předpoklady pro širokou oblast nejrůznějších lidských činností, tak předpoklady speciální, které ty obecné obohacují o další zvláštní „rozměr“. Obě tyto oblasti výtvarně vzdělávacího procesu spolu souvisejí a často se prolínají. (Hazuková 2011, s. 18).

K obecným předpokladům patří představivost, fantazie, myšlení a paměť.

1. Kompetence k učení

Dítě soustředěně „pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje, a užívá při tom jednoduchých pojmů, znaků a symbolů.“ (RVP PV, 2018, s. 11)

Získanou zkušenost uplatňuje v praktických situacích a v dalším učení. Včetně řešení zadaných úkolů. Má elementární poznatky o světě lidí, všímá si, co se kolem něj děje, učí se nejen spontánně, ale i vědomě, dovede postupovat podle instrukcí a pokynů a je schopno dobrat se k výsledkům. Odhaduje své síly a učí se hodnotit své pokroky i oceňovat výkony druhých. (Hazuková, 2011)

2. Kompetence k řešení problémů

Dítě si všímá dění i problémů v bezprostředním okolí, řeší problémy, na které stačí na základě bezprostřední zkušenosti. Postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje, spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací. (Hazuková, 2011)

„Dítě rozlišuje řešení, která jsou nebo nejsou funkční a dokáže mezi nimi volit.“ (RVP PV, 2018)

3. Komunikativní kompetence

Dítě ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách. Samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému a vede smysluplný dialog (i během výtvarných činností).

Při komentování výsledků své výtvarné práce se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, dramatickými či hudebními). Průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a používá ji k dokonalejší komunikaci s okolím. Ví, že lidé se dorozumívají i jinými jazyky, kterým je možné se učit a poznává, že i vyjádření výtvarnými prostředky je taktéž jakýmsi zvláštním jazykem, kterému je třeba se učit (vizuální gramotnost). (Hazuková, 2011)

4. Sociální a personální kompetence

Dítě samostatně rozhoduje o svých činnostech, umí si udělat svůj názor a vyjádřit jej. Dětským způsobem projevuje citlivost a ohleduplnost vůči druhým. Ve skupině se dokáže prosadit, domluví se, spolupracuje. V běžných situacích uplatňuje společenské návyky. Je schopné respektovat druhé, vyjednávat i přijímat a uzavírat kompromisy. Napodobuje modely prosociálního chování a mezilidských vztahů, které nachází ve svém okolí (zobrazuje se ve výtvarných úkolech s vhodnými náměty). (Hazuková, 2011)

5. Činnostní a občanská kompetence

Dítě dokáže rozpoznat a využívat své silné stránky, poznávat i své slabé stránky, odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat je dané situaci. Ví, že je důležité, v jakém prostředí žije a že svým chováním se na něm podílí a že ho může svým jednáním ovlivnit (mimo umělecké přírodní estetické jako výtvarný námět). Dbá na osobní zdraví i na dobro ostatních (bezpečnost při výtvarných činnostech). (Hazuková, 2011)

1.2 TECHNIKY VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ

K základním technikám, které jsou v mateřských školách nejhojněji využívány při výtvarné výchově, patří kresba, malba a prostorová tvorba.

V mateřské škole se uplatní celá řada kresebných technik (kresba tužkou nebo tuhou - progresso, kresba pastelem – mokrý, suchý, olejový, voskový, kresba uhlím nebo rudkou, kresba bílou křídou nebo bílou voskovkou na tmavý podklad, kresba do škrobových vrstev, kresba tuší a klovatinou, kresba pomocí kopírovacího papíru, kresba tuší do mokrého podkladu, kresba tuší do mokrého podkladu, kresba svíčkou, kresba na mokrý pomačkaný papír, proškrabávání vosku pokrytého tuší, lavírovaná kresba, kresba fixem, zmizíkem aj.) (Svobodová, 1998).

Další technikou je malba. Myslím si, že je dobré vést děti k tomu, co barva umí, co vznikne, když ji zapouštíme do papíru nebo jiného materiálu, jak se barvy chovají vedle sebe, v čem tkví půvab barevného roztékání apod. I v malbě může dítě rozvíjet svou kreativitu a fantazie za pomoci rozličných výtvarných technik (vodové barvy, akvarel, krycí barvy, pastel, křídová technika, technika bretonové barvy, technika dekalku, technika ebru, škrobová technika, technika kvaše, zapouštění barvy do klovatiny, rozfoukávání barevných skvrn, ...) (Svobodová, 1998).

V prostorové tvorbě se může dítě vyjádřit pomocí akce, která překračuje běžné způsoby výtvarného vyjadřování. Akce je prostředkem k novému netradičnímu uměleckému sdělení. „V akčním umění jde také o nové chápání úlohy materiálu. Umění akce zahrnuje zemní umění (land-art), body-art, performance a happening.“ (Svobodová, 1998, s. 68).

2 VYUŽITÍ LITERATURY PRO DĚTI VE VÝTVARNÝCH ČINNOSTECH PŘEDŠKOLÁKŮ

2.1 VZTAH DÍTĚTE KE KNIZE A VÝVOJ PŘEDSTAVIVOSTI, FANTAZIE, VIZUALIZACE A OBRAZOTVORNOSTI

Aby si dítě vytvořilo ke knize vztah, je nejlepší, aby si ji i samo vybralo. Rodiče by měli brát děti do knihoven, knihkupectví, antikvariátů a do dalších míst, kde dítě přijde do kontaktu s knihou. Dítě si knihou listuje a zjišťuje převážně na základě ilustrací, která kniha je mu nejbližší. Z té mu pak rodiče či někdo jiný předčítá a prohlíží si společně ilustrace. Dítě si potřebuje knihu osahat, prohlédnout, potřebuje s ní navázat nějaký „vztah“. Následně, když tento vztah vzniká nebo vznikne, se dítě dostává do „nového světa“. Do světa představ a fantazie a později imaginace, jež v něm literatura podporuje.

Když dítě knihu otevře, setkává se s ilustrací a ilustrace mu pomáhá vizualizovat literární text. Výtvarná ilustrace je vizuálním jevem a podle toho, jakým způsobem jednotliví čtenáři vizualizují čtený text, lze čtenáře rozdělit do několika kategorií či procesů, na které nás chtějí zaměřit. První proces zpracovává informace na základě rozpoznání tvarů, objektů a barev. Výsledkem je poznání odpovídající na otázku: „Co vidím?“ Druhý proces zpracovává prostorová, kontrastní a pohybová data. Tento způsob odpovídá na otázku: „Kde se nachází viděný předmět?“ (KURIC, 1986) Tyto procesy ruku v ruce s literárním textem posilují v malém „čtenáři“ schopnost imaginace, která je dle Hazukové nezbytným průvodcem výtvarné tvorby. „Pod toto slovo zahrnujeme obraznost, představivost a fantazii. Patří k němu i denní snění, schopnost domýšlet a vymýšlet příběhy.“ (HAZUKOVÁ 2010, s. 152)

Práce s knihou ve výuce výtvarné výchovy v mateřské škole může u dětí podněcovat mimo jiné:

Vizuální představivost

Při četbě textů dochází ve čtenářově mysli k podnícení vizuální představivosti. „Představa vyvolaná na základě četby textu je alfou a omegou ilustračního procesu. Proto je v teoretickém diskurzu, který se věnuje narativním textům, a výkladu tvorby ilustrační zvláště, věnována představě a představivosti patřičná pozornost.“ (Klimeš, 2015 s. 114)

Podle Ellen J. Esrockové, která se vizualizací textů zabývá, je podnícení čtenářské představy závislé na třech hlavních faktorech: na intenci textu, na čtenáři a na kontextu. Ve vztahu k prvním dvěma faktorům, k intenci textu a roli čtenáře, je zapotřebí rozlišit mezi zdánlivě

totožnými pojmy, obrazivostí a obrazotvorností. Zatímco obrazivost je pojem, kterým se vyjadřují dispozice literárního díla k vyvolání čtenářovy představy, naproti tomu obrazotvornost je schopnost samotného čtenáře aktivně pracovat s vyvolanými představami. Obrazivost je proto vlastností textu, obrazotvornost je vlastností čtenáře. (Esrock, 1998)

Paměť, sebepoznání a empatie

Pro pochopení textů hrají ústřední roli paměť a vlastní zážitky čtenáře. Čtenář jednotlivé významy slov nevnímá odděleně, ale každou novou informaci zpracovává v souvislosti s již dříve pochopeným významem textu. Momentální představě, která vzniká ve spojení se čtenářovými minulými představami, se říká vzpomínka, zatímco těm představám, které předjímají budoucí vyústění příběhu, říkáme představy anticipační. Paměť je rozhodujícím činitelem jak pro čtenářovo rozpoznání jednoty literárního díla, tak pro rozeznání jednotlivých epizod. Empatie čtenáře je zřejmě nejdůležitějším druhem emotivního prožitku, který vzniká na základě četby uměleckého narativního textu. Empatie bývá vyvolána tehdy, přestává-li čtenář myslet sám na sebe a spolu s hrdinou prožívá jeho osud, ztotožňuje se s jeho jednáním a má pochopení pro jeho jednání.“ (ESROCK, 1998 s. 463)

2.2 SPOLEČNÉ VZDĚLÁVACÍ CÍLE VÝTVARNÉ A LITERÁRNÍ VÝCHOVY

„Obsah předškolního vzdělávání představuje hlavní prostředek vzdělávání dítěte v mateřské škole. V RVP PV je vymezen tak, aby sloužil k naplňování vzdělávacích záměrů a dosahování vzdělávacích cílů.“ (RVP PV s. 13)

V RVP PV nenalezneme kapitoly věnované přímo literární nebo výtvarné výchově. Protože je zde kladen velký důraz na uplatnění mezipředmětových vztahů, vzdělávací cíle jsou zařazeny do vzdělávacích oblastí společných všem oborům. Pro literární výchovu je důležitá zejména jedna vzdělávací oblast. A to Jazyk a řeč. V souvislosti s výtvarnou výchovou sem spadají poznávací schopnosti, představivost a fantazie, myšlenkové operace. (Gebhartová 2011, s. 8,9).

Pro literární výchovu je klíčová oblast:

Jazyk a řeč

- „rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)
- rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu
- osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)“ (RVP PV, s. 17)

Pro výtvarnou výchovu je klíčových oblastí více:

Dítě a jeho tělo

- rozvoj koordinace oka a ruky, podporování rozvoje všech smyslů, osvojení si poznatků o těle a pohybových činnostech v rámci výtvarných akcí za využití různého podkladu – přírodniny, manipulace s barvami a lepidlem apod.

Dítě a jeho psychika

- rozvoj komunikativních dovedností v rámci výtvarného vyjadřování. Rozvoj komunikativních verbálních dovedností v rámci výtvarné komunikace o obrazu, ilustraci, koláži apod.

Dítě a ten druhý

- rozvoj kooperativních dovedností v rámci výtvarných aktivit. Rozvoj výtvarných interaktivních dovedností.

Dítě a společnost

- získání pozitivního vztahu ke kultuře a umění. Seznámení se světem lidí, kultury a umění.

Dítě a svět

- seznámení se pomocí výtvarného projevu s prostředím kde žije. Sledování proměn přírody (RVP PV, s. 15-29).

Společným jmenovatelem pro výtvarnou i literární výchovu v RVP PV mohou být dílčí cíle vzdělávacích oblastí:

Sebepojetí, city, vůle

poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity (za pomoci kresby vlastní osoby), získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti) - získání relativní citové samostatnosti - rozvoj schopnosti sebeovládání

- rozvoj schopnosti citové vztahy vytvářet, rozvíjet je a city plně prožívat
- rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky (výtvarně) vyjádřit
- rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání - získání schopnosti záměrně řídit svoje chování a ovlivňovat vlastní situaci (RVP PV s. 21).

Výtvarná výchova se může prolínat s literární výchovou i v očekávaných výstupech:

Dítě a jeho psychika

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace:

- pojmenovat (nakreslit) předměty, kterými je dítě obklopeno
- vyjadřovat samostatně myšlenky, nápady, pocity... (i výtvarně)
- porozumět slyšenému, zachytit hlavní myšlenku, sledovat děj, zopakovat ve větách (nebo nakreslit).
- sledovat a vyprávět příběh, pohádku (umělecky ji ztvárnit).
- popsat situaci (skutečnou, podle obrázku) – pak ji výtvarně ztvárnit (nebo situaci výtvarně ztvárnit a následně popsat).
- chápat slovní vtip a humor (umět umělecky ztvárnit vtipnou situaci či humornou kresbu apod.)
- rozlišovat některé obrazné symboly (piktogramy, orientační a dopravní značky, označení nebezpečí apod.).
- projevovat zájem o knížky a knižní ilustrace

(RVP PV s.20)

2.3 PŘÍKLAD AKTIVIT Z HLEDISKA MEZIPŘEDMĚTOVÝCH VZTAHŮ MEZI VÝTVARNOU A LITERÁRNÍ VÝCHOVOU

1) KOUZELNÉ PÍSMENO

Na bílou kartičku napíše bílou voskovkou počáteční písmeno jména dítěte, dítě potře kartičku vodovou barvou a písmeno se objeví.

Vazba mezi předměty: Estetické vnímání a imaginace počátečního písmena.

2) ČTENÍ S POROZUMĚNÍM

Přiřazovat obrázky k vystřiženému detailu z obrázku.

Vazba mezi předměty: Soustředění na celek obrázku a zároveň na jeho detail, své přiřazení odůvodnit.

3) CO VIDÍM KLÍČOVOU DÍRKOU

Dítě na obrázek přiloží obrys klíčové dírky a popisuje, co v detailu vidí.

Vazba mezi předměty: Seznamování s ilustrací, soustředění na detail ilustrace a popis detailu.

4) PYTLÍK PLNÝ OBRÁZKŮ

Dítě si vylosuje jeden obrázek a popisuje, co na něm vidí.

Vazba mezi předměty: Seznamování s ilustrací, soustředění na detail ilustrace a popis.

5) POHÁDKOVÉ KOSTKY

Dítě sestaví kostky podle návodu či po paměti a skládá je podle osnovy příběhu. Zároveň popisuje, co skládá a proč se rozhodlo takto příběh složit.

Vazba mezi předměty: Vnímání ilustrace a popis posloupnosti příběhu.

6) NAKRESLI OBRÁZEK

Ukážeme dítěti obrázek a to ho nakreslí buď po paměti, nebo podle předlohy.

7) JAK SE ZMĚNIL MŮJ OBRÁZEK

Dítě nakreslí jednu věc (jeden předmět), obrázek posílá dalšímu dítěti, které nakreslí další věc a takto posílání pokračuje, dokud se nevystřídají všechny děti. Až každé dítě věc nakreslí, společně mohou vymyslet nějaký příběh pro své celotřídní dílo.¹

¹ KANKRLÍKOVÁ, Eliška. *Hmyz. Výtvarná řada pro výtvarnou výchovu na 1. stupni ZŠ*. České Budějovice, 2011. Jihočeská Univerzita, pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce Mgr. Karel Řepa.

3 REŠERŠE DĚTSKÉ LITERATURY A ROZHOVOR S PAVLEM ČEČEM

Jedním z cílů mé bakalářské práce je zmapovat podoby současné literatury pro děti. Rozhodla jsem se zaměřit svou pozornost úžeji na literaturu pro děti čerpající motivy v říši hmyzu. Provedla jsem rešerši dětské literatury a vytvořila přehled titulů, které by učitelé v mateřských školách mohli využít při naplňování svých vzdělávacích záměrů. Vybrané knihy stručně charakterizují, popíší výtvarné prostředky uplatněné ilustrátory, pokusím se formulovat příklady témat vhodných k pedagogické reflexi a navrhnout některé náměty pro výtvarné úkoly inspirované literárním příběhem i podobou ilustrací. Literatura je v přehledu seřazena podle data vydání.

3.1 ZÁSTUPCI Z HMYZÍ ŘÍŠE V DĚTSKÉ LITERATUŘE DO ROKU 2000

Autor: Jan Karafiát (1846–1929)

Titul: Broučci

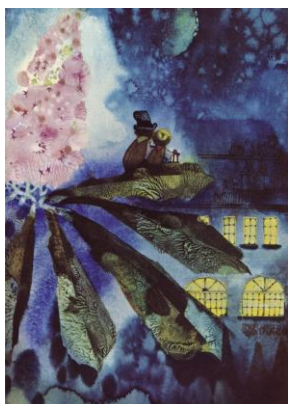
Stručná charakteristika: Broučci byli vydáni ve druhé polovině 19. století. Dětským čtenářům byl v této pohádce nabídnut obraz rodinného života v přírodních cyklech od zrození až po smrt. Karafiát citlivě personifikoval a ponechal svatojánským muškám jejich biologickou charakteristiku (v noci létají a svítí). Broučkovo dětství a dospívání nebylo zcela bezbolestné, ale odehrávalo se v pevně semknutém kruhu rodiny a širší pospolitosti sousedské, která dávala hrdinovi dostatečnou podporu pro to, aby zdárně prošel všemi úskalími a objevil smysl života v akceptování role, jež mu byla v přírodním koloběhu určena.²

Autor ilustrací: Jiří Trnka (1912 - 1969)

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustracích: Trnkovy ilustrace jsou pro jejich uměleckou kvalitu vysoce oceňované. Tvoří je celostránkové barevné kompozice. Atmosféru knihy Trnka dokresluje hrou s barvami, lazurovými vrstvami akvarelu, technikou dekalku v

² ŠUBRTOVÁ, Milena. *Svět hmyzu v české literatuře pro děti*. Brno, 2011. [cit. 2020-0403]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/115737/1_BohemicaLitteraria_14-2011-2_10.pdf?sequence=1

kombinaci s jemnou perokresbou. Ilustrace působí básničky a vyvolávají dojem tajemna. Je zajímavé, jakým způsobem autor na obraze zachycuje světlo.³

Obrázek 2 ilustrace naskenována z knihy „Broučci“ z roku 1941

Obrázek 1 ilustrace naskenována z knihy „Broučci“ z roku 1941

Témata do výuky: rodinný život, dětství a dospívání, koloběh přírody, sousedství, život v trávě, svatojánské mušky

Výtvarné náměty: Broučkův herbář (otisky nasušených rostlin), Barvy světa světlušek (tvorba barevných map, míchání a zapouštění barev, zapíjení barev do papíru, plátna či hedvábí, technika dekalku), Kam ses vydal, malý broučku? (výtvarné vyprávění příběhu postavy kresbou tuší na připravený barevný podklad), Světlo svatojánských mušek (světelné instalace a experimenty s baterkami, světélky pod dekou). Výroba duběnkového inkoustu.

Autor: Waldemar Bonsels (1880–1952)

Titul: „Včelka Mája“

Stručná charakteristika: Příběhy zvědavé včelky a společenstva včel nám v tomto románu pro děti krásně zobrazují, že každý živý tvor na naší planetě potřebuje mít své místo a i ti

³ KODETOVÁ, Kateřina. *K proměnam ilustrací Broučků Jana Karafiáta*. [online]. Brno, 2016 [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/magv7/BP_-_ilustrace_Broucku_-_Kodetova.pdf

nejmenší chtějí někam patřit a mít někde svůj domov. Včelka Mája je veselá, malinko neposlušná a naivní, ale dobrosrdečná.⁴

Autor ilustrací: Marty Murphy

Obrázek 3 obálka z knihy „Dobrodružství včelky Máji“

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustracích:

Karikaturista si velmi hravě a humorně poradil se ztvárněním včelky a jejích přátel. Postavy jsou milé, dynamické a doslova ožívají před očima diváka. Murphy využívá pestrých barev a černé kontury - perokresby, do které jsou barvy zasazeny, jsou symetrické, harmonické a jasné. Při původní animaci byla použita dvojrozměrná celoplošná technika bez náročného stínování. Postavičky jsou kreslené podobně jako lidé s očima dopředu, nosem, ušima i rukama a nohama. Co v žádném případě nepřipomíná hmyz, je jejich chůze po dvou a také vlasy. Mája a Willi jsou kresleny jako děti. Jejich proporce jim proto dávají neobyčejně roztomilý výraz, který je považován za příčinu úspěchu celého seriálu. Zvuk, který vydávají křídla včel, se dělaly pomocí malého elektromotoru.. Ilustrace mají svůj rytmus a Májiny ilustrované příběhy tak nabývají veselé atmosféry. Ozdobou celého příběhu je pak i samotná veselá povaha nezbedné včelky. Zajímavým detailem je kontrast mezi tělem včel a křídélky, která mají na rozdíl od černých linií tělíček bílou konturu.⁵

⁴ BONSELS, Waldemar. *Dobrodružství včelky Máji*. 4. vyd., (V Albatrosu 3. vyd.). Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01263-4.

⁵ BONSELS, Waldemar. *Dobrodružství včelky Máji*. 4. vyd., (V Albatrosu 3. vyd.). Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01263-4.

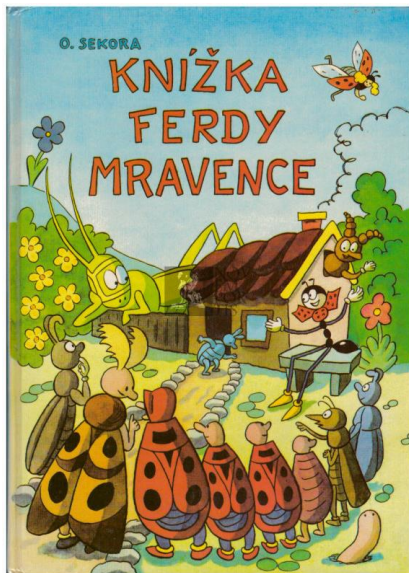
Témata do výuky: narození, vývoj včely, rozdělení rolí v úlu (trubec, královna, dělnice), život v úlu, domov, odloučení od domova, kontrast (píle x lenost), seznámení se s novými kamarády, svátky, slavnosti, výroba medu, návštěva včelaře, dokument.

Výtvarné náměty: Májin deník – cesta za dobrodružstvím (kresba pastelkami, tuší, fixy, malování voskem apod.), Včelí plástve (otisky bublinové fólie), Jak nám chutná med - (experimenty s malbou), Kde Mája bydlí? (pečení a výroba perníkového úlu)

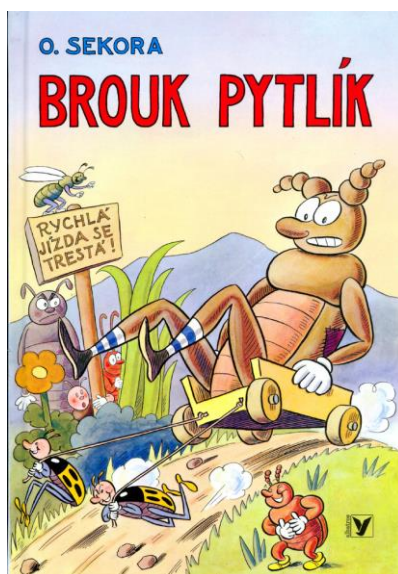
Autor: Ondřej Sekora (1899–1967)

Titul: Ferda Mravenec, Brouk Pytlík

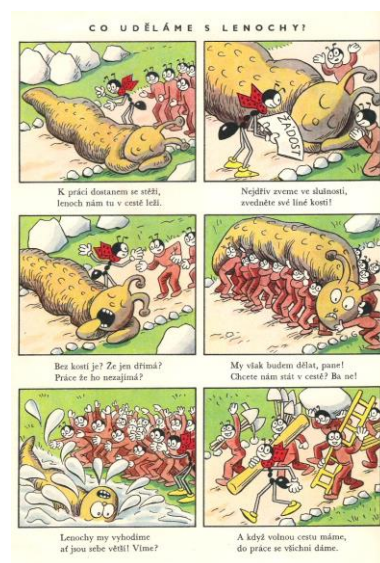
Stručná charakteristika: Ferda Mravenec byl vytvořen původně jako seriál pro dospělé. První epizody určené dětem vycházely v podobě kresleného seriálu doplněného čtyřveršími v Dětském koutku Lidových novin. Sekora ve svých knihách vtipně polidštuje a alegorizuje svět hmyzu. Brouk Pytlík je chvástal, všechno ví a všechno zná, dokud nenarazí. Kniha Brouk Pytlík je obohacena o cennou část, ve které jsou s vtipem vysvětleny hmyzí mimikry.⁶

Obrázek 6 naskenováno z knihy „Ferda mravenec“

Obrázek 5 naskenováno z knihy „Brouk Pytlík“

Obrázek 4 naskenovaná ukázka z komixu „Fantastická dobrodružství Ferdy mravence“

⁶ Čtenářská recenze: Ondřej Sekora - Malířské Kousky brouka Pytlíka | knizniklub.cz. knizniklub.cz – internetové knihkupectví Copyright © 2005 Dostupné z: <https://www.knizniklub.cz/literarni-kavarna/recenze/malirske-kousky-brouka-Pytlíka-1.html>

Autor ilustrací: Ondřej Sekora

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustracích: Ondřej Sekora volil barvy velmi citlivě a každého hmyzího zástupce ztvárnil velmi reálně i s jeho zvláštnostmi a detaily. Nebyl jen výborný ilustrátor, ale i vážený entomolog, který uměl prostřednictvím ilustrace ztvárnit dětem hmyzí svět tak, jaký opravdu je. K tomu využívá kombinovanou techniku vodových barev smíchanými s krycí bělobou a pryskyřičnou (kvaš) a tuž. Tuto techniku také používal Zdeněk Burian. Ferdu pak Sekora ozdobil krásným detailem, červenou puntíkovanou kravatou.⁷

Témata do výuky: život v mraveništi, mravenci (mravenec loupeživý), brouci, řemesla, specifika hmyzích zástupců, domov, beruška, les, život v trávě, nešťastná láska, domov, šnek, maskování.

Výtvarné náměty: Co to děláš, mravenečku? (série výrobků – řemesla – drátkování), Jak roste mraveniště (stavba obřího mraveniště z jehličí, land art, instalace).

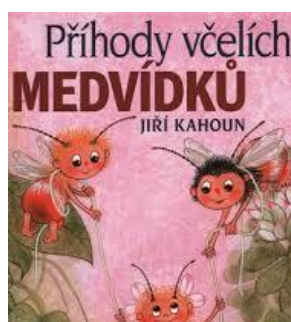
Autor: Jiří Kahoun (1942)

Titul: Příběhy „včelích medvídků“

Stručná charakteristika: Dvě série psaných a animovaných pohádek na námět Evy Košlerové pro večerníček, kde se můžeme setkat s personifikací dětského světa.

Obrázek 8 obálka z knihy „včelí medvídci od jara do zimy“

Obrázek 7 obálka z knihy „Příhody včelích medvídků“

⁷ Čtenářská recenze: Ondřej Sekora - Malířské Kousky brouka Pytlíka | knizniklub.cz. knizniklub.cz – internetové knihkupectví Copyright © 2005 Dostupné z: <https://www.knizniklub.cz/literarni-kavarna/recenze/malirske-kousky-brouka-Pytlika-1.html>

Autor ilustrací: Ivo Houf

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustraci: Ilustrace jsou příjemné, barevné, zábavné a veselé. Vystihují radost ze života a jsou plné pohybu. Houf využívá zejména detailů rostlin, které věrohodně vystihují jeho ilustrace, které hýří radostnou atmosférou. Houf ve svých ilustracích využívá obrysovou lineární kresbu a věnuje se technice kresby mokrou stopou. Kresbu nezahluje detaily, jeho perokresba je jasná a rytmická. Do Hofovy kresby jakoby pronikl jakýsi moment času, podobně jako u Karafiáta. S perokresbou využívá kombinaci štětce a tuše a temperovou bělobu.⁸

Téma do výuky: Rodinný život – rodina, domov, sousedské vztahy, slušné vychování.

Výtvarné náměty: Čmelda s Brumdou vítají jaro (léto, podzim, zimu – zapíjení barev, akční malování), Čmelda a Brumda pilně sbírají med (vytváření hrníčků z modelíny, z hlíny, malování na hlínu), Čmelda a Brumda se chystají na prázdniny (např. malování temperovou bělobou na barevné pozadí), Jak létají Čmelda a Brumda (manipulace se šátky v prostoru, foukání do peříček).

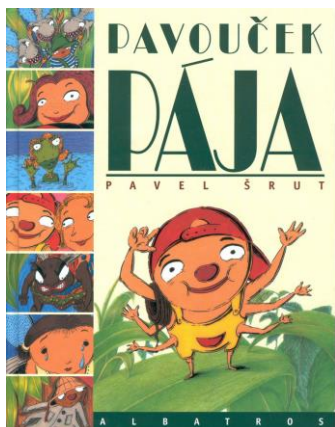
⁸ ŠRUT, Pavel. *Pavouček Pája*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00893-9.

3.2 ENTOMOLOGICKÉ ILUSTRACE V DĚTSKÉ LITERATUŘE PO ROCE 2000

Autor: Pavel Šrut (1940)

Titul: Pavouček Pája

Stručná charakteristika: Pavel Šrut záměrně zvolil právě pavouka jako protagonistu humorně laděného pohádkového příběhu Pavouček Pája (2001), který ilustracemi

Obrázek 9 obálka z knihy „Pavouček ája“

korespondujícími s hravou parodií textu doprovodila.⁹

Autor ilustrací: Pavel Šrut

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustraci: Šrut využívá práci s detailem, má smysl pro absurdní a nečekané, zvláštnost sémantických spojení, využívá (mnohdy groteskního) paradoxu a také cit pro rytmus.¹⁰

Témata do výuky: rodinný život, pavučiny, způsoby lovu hmyzu, pozorování pod mikroskopem, soustředit se na detail, pavoučí způsob života, detaily přírody, les, ekosystém, ekologie.

⁹ Svět hmyzu v české literatuře pro děti - PDF Free Download. Documents Professional Platform - PDF Download Free - ADOC.TIPS Copyright © 2020 ADOC.TIPS. All rights reserved. Dostupné z: <https://adoc.tips/svt-hmyzu-v-eske-literatue-pro-dti.html>

¹⁰ Svět hmyzu v české literatuře pro děti - PDF Free Download. Documents Professional Platform - PDF Download Free - ADOC.TIPS. Copyright © 2020 ADOC.TIPS. All rights reserved.]. Dostupné z: <https://adoc.tips/svt-hmyzu-v-eske-literatue-pro-dti.html>

Výtvarné náměty: Pájova síť – akrobatické kousky pavouka Páji (tvorba a instalace pavoučích sítí z různých druhů materiálů, barvení sítí a obtiskování sítí na papír), Putování za kouzelným vláknem (manipulace s provázky, klubíčky, otisky různých druhů materiálů (síťovina, drátěnky aj., kresba bílou voskovkou, linoryt) Větříčku, povídej mi pohádku (vítr jako průvodce světem, který sleduje vše z výšky – monotyp), Kde je zlatá muška? (cesta za slunečním paprskem, manipulace se zlatým alobalem a krepovým papírem).

Autor: Daniela Krolupperová

Titul: Myzící hmyzíci (2013)

Obrázek 10 obálka z knihy „Mizící hmyzíci“

Autor ilustrací: Eva Chupíková

Stručná charakteristika: Království růží postihlo prokletí. Bylo napadeno neznámými vetřelci, černými tvorečky, kteří způsobili, že růžové keře začaly vadnout a chřadnout. Celému království hrozí zkáza. Je ohrožen i život růžových víl obývajících růžové keře. Najdou víly někoho, kdo je zachrání? Příběh mizících hmyzáků je pohádka, která dětským čtenářům pootevře okénko do tajemného světa dobře známých drobných živočichů. Poznává jejich vlastnosti a řeší jednoduché otázky připojené za každou kapitolou. Mezi nepatrnými stébly trav se odehrávají velké příběhy pro malé (i větší) děti. Stačí se začít. Kniha je určena dětem mladšího školního věku, předškolákům a jejich rodičům. Poslouží také učitelkám v mateřských školách.¹¹

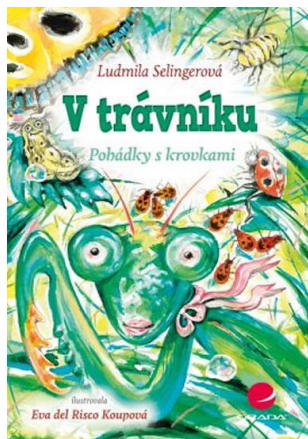
Výtvarné prostředky uplatněné v ilustraci: Eva Chupíková využívá ve svých knihách počítačovou grafiku. Velmi živě, humorně a realisticky ztvárňuje postavy i zvířata. Její ilustrace jsou velmi živé a realistické. Některé detaily jsou propracovány do skutečné podoby.¹²

Témata do výuky: koloběh života, hmyzí proměny, proměna dokonalá, voda – skupenství, pokusy, život ve vodě, život pod vodou, detaily života v trávě, vodní rostliny, voda – zdroj života

Výtvarné náměty: Poznáváme vodní svět – cesta za vodní kapičkou (malování do vody - ebru), Kam zmizela voda? (kresba voskovkami, malba akvarelem), Svět v kapce vody (monotyp), Proč jsou kapky kulaté? (komentáře a slovní dialogy) Kamarádi mizící hmyzíci (zmizíková technika, kresba voskovkami – škrábání do tuše) Hmyzí noclehárna (stavba domečku/ů pro hmyzáčky z různých materiálů, land art).

Autor: Ludmila Selingerová

Titul: V trávniku – Pohádky s krovkami (2014)

Obrázek 11 „V trávniku, pohádky s krovkami“

Stručná charakteristika: Kniha je určena dětem předškolního a mladšího školního věku. Motivuje děti o zájem k přírodě. Poselství pohádek má mravní ponaučení. Dítě se může vžít

¹¹ BAKONYI SELINGEROVÁ, Ludmila. *V trávniku: pohádky s krovkami*. Ilustrovala Eva DEL RISCO KOUPOVÁ. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5292-1.

¹² Komunikace s autorkou přes aplikaci messenger.

do jednotlivých pohádkových hrdinův podobě zvířat. Jednoduchá témata nabízí možnost k další hravé činnosti či pokračujícímu rozhovoru. Obtiskování bublinkové folie a trávy popř. jiných materiálů. Stříkání barev na fólii, malování na fólii, dokreslování, domalování aj.¹³

Autor ilustrací: Eva del Risco Koupová

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustraci: Koupová se zaměřuje na realistický detail a pro své ilustrace nejvíce používá suchý a olejový pastel a akrylové barvy.¹⁴

Témata do výuky: Závody, změny počasí, jídlo jako zdroj obživy (potravinová pyramida).

Výtvarný námět: Velké hmyzí dobrodružství (mozaiky brouků, kresba brouků tuší, malování vodovkami, zapíjení detailů do klovatiny), ve světě trávy a kapradin - cesta za objevy (koláže – skládání trávy, kapradin, otisky rostlin), Mikrosvět v říši obrů (kreslení, malování detailu pod lupou), Beruško, půjč mi jednu tečku (akční malba), Pyl – opylování, společenstvo rostlin (monotyp rozkvetlé louky, zapíjení barev).

Autor: Lena Sjöberg

Titul: Bleší cirkus na cestě (2014)

Obrázek 12 obálka z knihy „Bleší cirkus na cestě“

„Španělská zem je skvělá, nabízí hostinu, pak můžem svoje těla natáhnout do stínu.“

¹³SJÖBERG, Lena. *Bleší cirkus na cestě*. Praha: Meander, 2014. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-87596-52-4.

¹⁴ Komunikace s autorkou přes aplikaci messenger

Stručná charakteristika: Obrázková kniha Leny Sjöberg přináší poutavý příběh dvou cirkusových blech ve velkoměstě Madridu. Mezi vysokými podpatky, řvoucími neony a burácejícími skútry zde spolu žijí jedna velká a jedna malá blecha, popíjejí pivo a po obědě si dávají siestu.¹⁵

Autor ilustrací: Lena Sjöberg

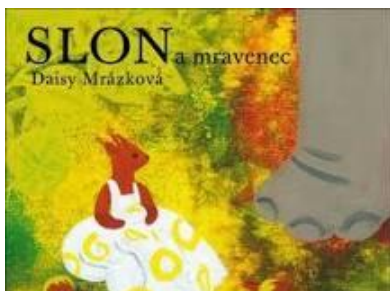
Výtvarné prostředky uplatněné v ilustraci: Ilustrace tolik nehýří pastelovými barvami a nemají pevné obrysy, na rozdíl od většiny zmíněných ilustrátorů. uplatňuje ve svých ilustracích počítačovou grafiku.¹⁶

Témata do výuky: Krevní buňky, krev, krev pod mikroskopem, paraziti, mikrosvět, bleší trhy, karneval, cirkus, Španělsko, Madrid. Cestování – plavba, jízda vlakem, autem, autobusem, let letadlem aj., etiketa.

Výtvarný námět: Cirkusové dovádění (kresba cirkusu a postav, návrhy masek, happening). Zábavné cestování (koláže dopravních prostředků ve vodě, ve vzduchu, na kolejích, na cestě apod., kresba a malování nesmyslů (letadlo na kolejích, vlak ve vzduchu, autobus na vodě aj.), Stopy kol (otisky stop hraček) Co se děje pod postelí? (co se stane, když zhasneme světlo – kresba na černý podklad, koláže, hry se světlem), Krvinky (modelování krevní buňky).

Autor: Daisy Mrázková

Titul: Slon a mravenec

Obrázek 13 obálka z knihy „Slona a mravenec“

¹⁵ MRÁZKOVÁ, Daisy. *Slon a mravenec*. Ústí nad Orlicí: Grantis, c2007. ISBN 978-80-86619-14-9.

¹⁶ Komunikace s autorkou přes aplikaci messenger

Stručná charakteristika: Veverka bydlí s netradičními spolubydlíci. Se slonem a mravencem. Každý z nich má jiné potřeby. Veverka v příběhu odkrývá svou tolerantní a trpělivou povahu. Chytrý a srozumitelný příběh o drobných potížích rodinného života, velkém přátelství a odvaze v každém z nás skrývá základní otázky lidského života podané s nenapodobitelným jemným humorem obohacen o krásné ilustrace.¹⁷

Autor ilustrací: Daisy Mrázková

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustraci: V její tvorbě převažuje perokresba, kresba barevnými tužkami a malba vaječnou temperou, využívá techniku kvaše, dřevorytu, dekalku na nezaschlou plochu papíru, uhel, olejové barvy. Prioritou pro její ilustrace je pestrost a technická různorodost. Mrázková využívá abstrakce, protože vyjadřuje i ty věci, které nejsou vidět, což dává průchod „čtenářově“ fantazii. Barvy jejích ilustrací jsou vedeny tak, jak autorka vnímá text. Některé barevné kombinace se mohou zdát i odvážné či neobvyklé. Mrázková kreslí perem nejen zvířata, lidi, předměty, ale i krajiny, které pak ještě vyplňuje šrafováním. Klade důraz na syntézii (= spojení zvuku s vnímáním barvy)¹⁸

Témata do výuky: Vnímání kontrastu -rychle x pomalu, malý x velký, světlo x stín aj. Voda, krajina, rozhledna, život v dutině stromu, shromažďování zásob, únos, přátelství, nečekaní spolubydlíci/spolužijící, podzim, mraveniště, mravenec, slon, zoo, cirkus, les.

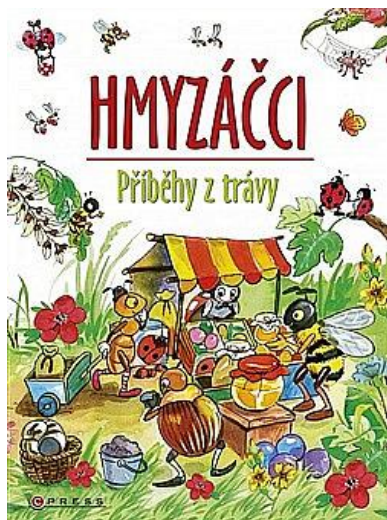
Výtvarné náměty: Kdepak bydlíš a s kým? (kresba domova a členů, kteří se mnou bydlí), Slone, proč máš tak velký chobot? (kresba karikatur – slonovi nakreslím velikánské uši, krátký chobot apod.), malé a velké (instalace různých předmětů, třídění podle velikosti). Co to neseš, mravenečku? (kresba – co mravenec může nést na zádech, aby to bylo těžké jako on). Veverko, připrav se na zimu (kresba tuší a malování barvami, koláže – manipulace s přírodninami), Co vidí malý mravenec (manipulace s přírodninami, kreslení do písku (podsvícení, monotyp).

¹⁷ UBROVÁ, Kateřina. *Výběr z díla Daisy Mrázkové a jeho využití v dramatické výchově u dětí předškolního věku*. [online]. Praha, 2016. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/78610>

¹⁸ ČEJKOVÁ, Markéta. *Moje Daisy Mrázková*. [online] Praha, 2017. [cit. 03.11.2020]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/168187/>

Autor: Hajnal Eszesová

Titul: Hmyzáčci - Příběhy z trávy (2016)

Obrázek 14 obálka z knihy – „Hmyzáčci, příběhy z trávy“

Stručná charakteristika: Kniha pohádek z kouzelného světa přírody z hmyzí říše. Hmyzáčci zde prožívají napínavé příběhy plné krásy, divů a tajemství. Hrdiny jsou drobní tvorečkové, se kterými se můžeme běžně setkat v přírodě.¹⁹

Autor ilustrací: Hajnal Eszesová

Výtvarné prostředky uplatněné v i lustraci: Ilustrátorka pro své ilustrace používá nejvíce olej. Její obrazy jsou plné života a vycházejí z reality. Eszesová nevyužívá prvků abstrakce.²⁰

Témata do výuky: brouci, soutěže, život v trávě, v poli, v dutině stromů, příroda v detailu, přírodní materiál, kudlanka, koloběh života, hmyz, pouť, kolotoče, cirkus, rostliny, fotosyntéza, duha, počasí, oslava narozenin, dělení, obnova domečku, závody, pravidla a povinnosti.

Výtvarné náměty: Broučku, mrzne, kam se schováš? - (kresba zimního úkrytu), poklad ve sněhu, v ořechové skořápce (výroba překvapení do oříšku). Víím, co mám dělat (ztvárnění

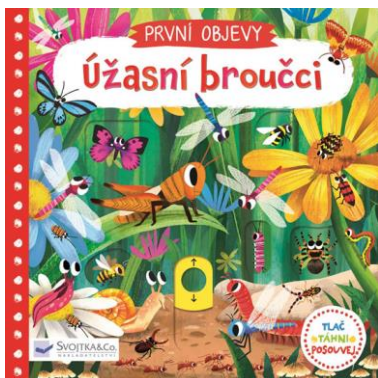
¹⁹ ESZES, Hajnal. *Hmyzáčci: příběhy z trávy*. Přeložil Gyula MAGYAR. Brno: CPress, 2016. ISBN 978-80-264-1068-3.

²⁰ Komunikace s autorkou přes aplikaci messenger.

pravidel libovolnou formou – kresba, malba, náčíní). Vážko, kdo ti namaloval křídla? (kresba vážky, zapíjení do klovatiny).

Autor: Jenny Wren

Titul: Úžasní broučci – první objevy (2017)

Obrázek 15 obálka z knihy:
„Úžasní broučci“

Stručná charakteristika: Interaktivní kniha má v každé scéně pohyblivé obrázky, díky nimž se děti seznámí s úžasným světem přírody. Vazba je pevná, vydrží i větší nápor.²¹

Autor ilustrací: Jenny Wren

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustraci: Jenny Wren má velmi nápaditý smysl pro detail. Při zachycování světa zvířat se inspiroje skutečností a pro své ilustrace užívá vodových barev a akvarelu. Její zvířátka jsou hravá a veselá. Tím, že jsou broučci a jejich další kamarádi v pohybu, dává ilustracím dynamičnost.²²

Témata do výuky: Brouci, hmyz, pavouci, hlemýžď, koloběh života, žvete vodě, pod vodou, v okolí vody, život v trávě, motýli, pavučiny, druhy pavučin, život v lese, život pod listy, život v zemi, zvláštnosti hmyzích zástupců.

Výtvarné náměty: Svět v pohybu (výroba třídního leporela), Od louže k moři (vodní cesta – akční malování), mořský duch (zmizíkování, kreslení bílou voskovkou, malování vodovými barvami)

²¹ CHORKUNG. *Úžasní broučci. První objevy*. Praha: Svojtka & Co., 2017. Tlač, táhni, posouvej. ISBN 978-80-256-2227-8.

²² Komunikace s autorkou přes aplikaci messenger.

Autor: Stanislava Reschová

Titul: Mraveneček na cestách (2017)

Obrázek 16 obálka z knihy:
„Mraveneček na cestách“

Stručná charakteristika: Kniha je určena zejména předškolákům a dětem mladšího školního věku. Literární dílo tvoří krátké příběhy malého mravenečka, který se rozhodne poznat svět. Na své dobrodružné cesty se vydává jednou pěšky, jindy stopem, pak s pomocí hmyzího letadélka, anebo pluje v ořechové skořápce. Za každou kapitolou následují zajímavosti o některé postavě z příběhu, zábavný úkol či hádanka. Lepení dopravních prostředků – modelář.²³

Autor ilustrací: Vendula Hegerová

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustracích: Hegerová uplatňuje ve svých ilustracích kombinaci kontury fixem a grafické techniky,²⁴ zaměřuje na realistické vyjádření svých malých přátel, kteří spolu s mravenečkem objevují svět.

Témata do výuky: Cestování, vzduch, obloha, voda, dopravní prostředky, zemědělství, mravenci, mraveniště, hlemýždi, všude dobře, doma nejlíp, les, labyrinty, pavouci, síť, život v zemi, život v lese.

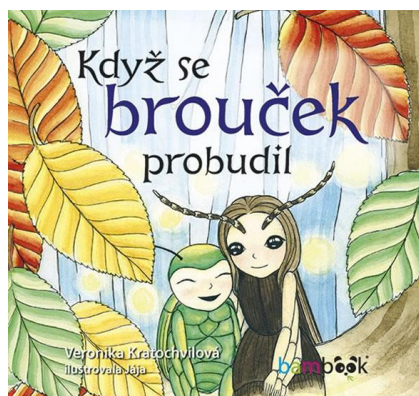
Výtvarné náměty: Kam ses vydal, malý broučku? (rytí chodbiček do linorytu). Putování za mikrosvětlem. Co tě trápí, mravenečku (výtvarné vyjádření emocí), mám nového kamaráda (kresba nového kamaráda, který přišel do školky).

²³ RESCHOVÁ, Stanislava. *Mraveneček na cestách*. Ilustrovala Vendula HEGEROVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1202-7.

²⁴ Rozhovor s autorkou přes aplikaci messenger

Autor: Veronika Kratochvílová

Titul: Když se brouček probudil (2019)

Obrázek 17 obálka z knihy „Když se brouček probudil“

Stručná charakteristika: Brouček a Majka jsou přátelé a spolu objevují podzimní krásy, zažívají dobrodružství při setkání s ježkem nebo zachraňují muchomůrku.²⁵

Autor ilustrací: Jája (Jaroslava Šupová)

Výtvarné prostředky uplatněné v ilustraci: Ilustrace Jáji jsou veselé, hravé, barevné, vyzařující optimismus a dobrou náladu, jsou hřejivé a příjemné na pohled. Jsou ozdobou příběhu a souzní s jeho ideou, v ilustracích je uplatněna malba akvarelem, po zaschnutí se linie zvýrazní černým fixem.²⁶

Témata do výuky: koloběh života, podzim, sběr hub, zimní oblečení, čepice – vlna, podzimní plody (šípky, jablka...), vitamíny, hibernace, shromažďování zásob, stromy, obloha, les, život v lese, pod listy, světlušky, chlorofyl – fotosyntéza, duha, odraz světla, lom světla, světlo, pouštění draka, drakiáda, ježek.

Výtvarné náměty: Probouzení přírody (malování na plátno, hedvábí), Uspávání světlušek (poetický monotyp), Podzimní čarování (hry s barvami – obtisky přírodnin, koláže), Cesta za světlem (hry se světlem pod dekou, světelné instalace v přírodě).

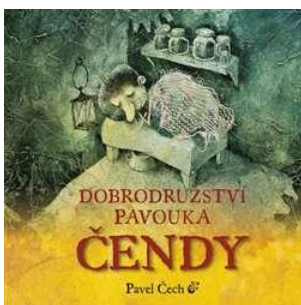
²⁵ KRATOCHVILOVÁ, Veronika. *Když se brouček probudil*. Ilustroval JÁJA. Praha: Bambook, 2019. ISBN 978-80-271-2427-5.

²⁶ Rozhovor s autorkou přes aplikaci messenger

4 DOBRODRUŽSTVÍ PAVOUKA ČENDY – PŘÍKLAD ILUSTROVANÉ KNIHY PRO DĚTI

Přehled literatury pro děti jsem se rozhodla doplnit důkladnější charakteristikou knihy „Dobrodružství pavouka Čendy“, která se dle mých zkušeností hojně využívá k celoročním projektům do mateřských a základních škol. Tuto informaci mi potvrdil i sám ilustrátor knihy Pavel Čech, se kterým jsem v rámci zpracovávání bakalářské práce vedla rozhovor. Příběh byl dokonce dramatizován a děti jsou zvány na předčítání kapitol do knihoven. Knihu jsem následně sama využila jako inspirační východisko k výtvarným úkolům pro děti (viz praktická část BP).

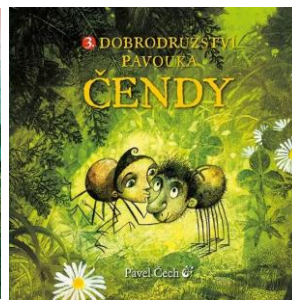
4.1 CHARAKTERISTIKA KNIHY

Obrázek 18 obálka z knihy „Dobrodružství pavouka Čendy“

Obrázek 19 obálka z knihy „Dobrodružství pavouka Čendy 2. díl“

Obrázek 20 obálka z knihy „Dobrodružství pavouka Čendy 3. díl“

Pavouk Čenda a jeho kamarádka dřevěná kukačka spolu žijí ve starém opuštěném domě. Zaběhnutý řád však jednoho dne naruší zloděj a pak i lopaty buldozérů, které začnou dům bourat. Všechno zlé ale bývá pro něco dobré. Zaběhnutý řád však jednoho dne naruší zloděj a pak i lopaty buldozérů, které začnou dům bourat. A Čendův útěk z bezpečí starých hodin doprostřed neznámého lesa mu možná přinese nové dobrodružné příhody a přátele.²⁷

První díl Čendy vznikl díky obrazu, který měl Čech asi pět let v hlavě. Za tu dobu se vytvořil příběh o pavoukovi, který bydlí ve starých kukačkových hodinách visících v opuštěném starém domě. Další dva díly nevznikly nápadem z obrazu, ale slibem, že Pavouk Čenda bude

²⁷ ČECH Pavel, *Dobrodružství pavouka Čendy*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2011. ISBN 978-80-904061-9-3.

mít pokračování. Mnoho čtenářů jej totiž zahrnovalo dopisy i emaily, kdy bude pokračování. Čech tedy musel cíleně připravit druhý díl, posléze i třetí. Celá třídílná série je čtvercového formátu a rozvržení stránek je upraveno tak, že na levé straně je text a na straně pravé se nachází celostránková ilustrace bez rámečků. Čech k Pavoukovi Čendovi využíval mimo otisků různých rostlin, gáz a vytvářel z nich koláže. Ilustrace v pavoukovi Čendovi provází neustálá přítomnost pavučiny. Ať už slovem anebo kolážemi provázků či gáz, které pavučinu připomínají. V ilustracích najdeme i další koláže neobyčejných obtisků listů, trávy a lisovaných květin.²⁸

Tuto knihu bych do výuky zařadila už jen z toho důvodu, že se v příběhu odehrávají situace, o nichž se s dětmi moc nemluví, ale o kterých bychom s dětmi mluvit měli.

Témata do výuky: Čenda pečuje o svůj domov, Čenda se cítí osaměle, Zloděj v domě, Čenda hledá nový domov, Co dnes bude k večeři? (Čendova starost o jídlo), Čendův nový domov, Nebezpečí v lese, Čenda má novou kamarádku - Čenda už se necítí osaměle, Obři v lese (lidé v lese – chování, ekologie), Stavba voru – cesta přes potůček, Čenda zachraňuje kamarádku Janu.

4.2 ROZHOVOR S ILUSTRÁTOREM PAVLEM ČEHEM

Proč jsem se vůbec rozhodla Pana Čecha zapojit do své bakalářské práce? Když se začtu do jeho knih, když si prohlížím ilustrace v jeho autorských knihách, tak je v nich všechno, co tam být má. Text, který vypráví příběh, se odráží v ilustracích a díky nim jej můžeme prožívat ještě trošku jinak. Pavel Čech je samotář a jak sám řekl, tak jeho práce je jakýmsi útekem z reality. A já bych mu velmi ráda poděkovala, že se rozhodl utíkat z reality tímto způsobem. Jeho knihy obohacují nemalou část našich malých čtenářů i nečtenářů. A věřím, že i nás dospělé.

Jak rozhovor probíhal? 11. listopadu 2019 jsem se ocitla úplně v jiném světě. Ve světě fantazie a tajemných příběhů. Nejprve mi pan Čech dal k prohlédnutí dvě ilustrace jeho

²⁸ ŠUBRTOVÁ, Milena. *Literární a ilustrátorská tvorba Pavla Čecha*. [online]. Brno, 2017. [cit. 03.11.2020]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/izhpg/Literarni_a_ilustratorska_tvorba_Pavla_Cecha_-_2017.txt

mladšího syna Franty, na obou kresbách byli Indiáni, které má Pavel Čech rád a jsou vzpomínkou na jeho dětství, kdy mu babička předčítala skvost od Karla Maye – Vinnetou. Na chlapce měl jeho syn velmi pěkné a úhledné písmo. Linie byla jasná a přesná. Bylo znát, že kreslí rukou jistou a měl jasno v tom, co vůbec kreslit chce. Druhá ilustrace byla o pár let starší a propracovanější. Byl na ní opět indián sedící na koni. Na internetových serverech se můžeme o Pavlu Čechovi dočíst mnohé, z televizního archívu zrovna tak, ale já chtěla na vlastní oči vidět, jak pracuje umělec. Byla jsem překvapena množstvím krabic, beden a šuplíků, ve kterých autor uchovává svá díla. Rozhovor jsem po domluvě s ilustrátorem nahrávala.

Kde jste studoval a jaká byla Vaše cesta k ilustraci?

„Já jsem studoval stavební, z toho mě vyhodili (smích), pak jsem šel na učňák a tam jsem se vyučil opravářem, pak jsem byl šest let v nedaleké fabrice tady a opravoval jsem stroje, pak jsem byl 15 let hasič a pak jsem šel na volnou nohu.“ Čech je autor samouk, nikdy nestudoval žádnou uměleckou školu ani malířství. Přesto je každé jeho dílo unikátem, který provází dobrodružným a napínavým příběhem doplněným o poetické ilustrace. Maluje snad po celý život. *„Já jsem byl odjakživa introvert, takže zatímco si ostatní hráli s míčem a byli v nějaké partě, mně stačilo být zalezlý někde v rohu a kreslit si. A myslím si, že díky tomu, že jsem kreslením, malováním a čmáráním strávil tolik času, tak jsem se za tu dlouhou dobu něco vlastně naučil.“* sám Čech říká, že maluje to, co se mu líbí. A jsou to stále ty samé motivy, které se mu líbily ještě, když byl kluk. *„Já se vlastně vůbec nevyvíjím. Všechno, co jsem měl rád v dětství, mám rád i dnes.“* Pan Čech vlastně nepopírá, že maluje sám pro sebe a to mi i během rozhovoru potvrdil.

Jaké knihy a ilustrace Vás v tvorbě inspirovaly?

Velkým zdrojem inspirace je pro Čecha Ernest Thompson Seton a Jaroslav Foglar. Dokonce tyto knihy nazval iniciačními, neboť jej velice ovlivnily. Bratranec pana Čecha přivedl ke tvorbě

Jaroslava Foglara a babička pak podpořila Čechovu fantazii, když mu u oběda předčítala z knih Jula Werna a vyprávěla svému vnukovi příběhy, které se možná ani nestaly, ale byly velmi dobrodružné a napínavé. Vliv Foglara je velmi zřetelný hlavně v jedné z Čechových knih. Pavel Čech si Jaroslava Foglara váží natolik, že se rozhodl napsat pokračování „O

Červenáčkovi“. A vliv Jula Werna je také zřetelný v nemalém počtu Čechových ilustrací. Dalšími ilustrátory, kteří Čecha ovlivňují jsou *Bohumil Konečný, Václav Kabát, Jiří Trnka, Zdeněk Burian, Ervín Urban, Jiří Kalousek, František Skála, Karel Franta, Alois Mikula* a další.

Když Čech vzpomínal na své kresebné začátky, popisoval je jako: *„všechno to byly za jeden den hotové výtvary, všechno propiskou, na pijáky a linkované papíry, nahonem. Většinou je po mně někdo chtěl, takže jsem jich většinu daroval nebo kreslil na přání.“*

V malbě se odráží inspirace Kájou Saudkem, Karlem Frantou, Gustav Krum nebo Jiří Trnka. Čech má velmi mnoho nabídek, ale ilustrace vytváří pouze k vlastním knihám. *„jak jsem byl dříve vděčný za každou podobnou příležitost, postupně jsem přišel na to, že raději dělám vlastní autorské knížky. Byla by to pro mě výzva, ale rozhodl jsem se ji nepřijímat.“*

Jaké výtvarné techniky používáte při ilustrování?

„V Brně nyní probíhá výstava „Probuzení do sna“, kde je k vidění technika, kterou jsem začal používat docela nedávno. Říká se jí monotyp. Pracuji pomocí olejových barev na hladký papír a pak to různě sestříhávám a sestavuju. Nacházet nové techniky, které umožňují dělat takové nové světy, to mě baví. Také mám rád struktury. Jakmile vidím opadané fasády na zdech domů nebo třeba nějaký šutr s důlky, tak dostanu nápad přiložit papír a dělat frotáž. Zajímavý povrch jde najít třeba i na stole. Podobné struktury často do obrazů a ilustrací otiskuju. Experimentovat se dá také s novinami, a hadry, nastříkám na ně terpentýn a nechám ho stékat. Takové věci by vlastně člověk nikdy nemaloval. A byl by to vlastně nesmysl to malovat. Monotyp je technika, která se nedá moc řídit. Když chcete nějakou horu, tak vám z toho vyjde podivný motýl a naopak. Když člověk zvedá papír, je to vždy překvapení, co tam vlastně bude.“

Tvoříte i prostorové objekty?

„Občas se mi líbí, když člověk najde nějaké vyplavené dřevo nebo prkýnko. Z toho jsem často dělal rámy – takové podivné z prken, co jsem našel. I na této výstavě jsou asi tři věci, takové sochy by se dalo říct, z naplavených dřev, co jsem vzal domů a nějak jsem je zkombinoval k sobě.“

Kde rodí nápad pro Vaše ilustrace?

„Někdy je nápad hned, jindy to trvá a člověka toho moc nenapadne. Konkrétně ke knize „Příběh pavouka Čendy mi byla inspirací kniha „Život pavouka“ - John Crompton. Je to taková knížka o pavoucích. Když jsem si to četl, tak mně to připadalo jak nějaká detektivka. Byly v ní popisovány ty jejich zvláštní techniky lovu a celé mě to fascinovalo - jak lezli po páteři Tyranosaure Rexe, jak jsou tady už tak strašně dlouho, jak jsou různě specializovaní, jak létají na vláknech, staví si labyrinty a chytají kořist. Jeden jak kovboj dokonce hází kličku po mouše. A křížáci jsou úžasní. Ty jejich sítě! Je to až neuvěřitelné, jak jsme zvyklí, že je vidáme. Kdybychom je pozorovali jako poprvé v životě, zjistili bychom, že je to naprosto neuvěřitelná záležitost. Možná se někde ukládá všechno, co takhle zažijeme, co se nám líbí a nějakým způsobem nás osloví, co tak brnkne na strunku a potom uplyne řada let a najednou se to nějakým způsobem projeví a je tu knížka o pavoukovi Čendovi. Také se mi líbí, že pavouk Čenda má rád skrýše. Inspirovala mě představa starého domu s půdou, opuštěného bytu nějakého dědka, co býval knihomol. Pavouk Čenda se nejdřív skrýval v hodinách na půdě toho domu. Byla to taková skrýš ve skrýši, dům v domě. Jako když Nohavica zpívá v písni „Na půdě půdy míval svou skrýš.“ Tak tak vznikl pavouk Čenda. Ani jsem nevěděl, že to bude mít tři díly.“

Srovnávají Vás někdy lidé i s jinými ilustrátory?

„Tak už tady padl Trnka, to se prostě nabízí. I každý je prostě svůj, mám to namemorovaný z knížek, ke kterým se vracím. Souvislost by šla vysledovat i se Saudkem a možná s Burianem, Václavem Kabátem, Karlem Frantou a všemi těmi, co jsem měl tak rád. Nikdo nežije ve vzduchoprázdnu. Na každého i sebe specifičtějšího tvůrce, má tohle všechno nějaký vliv.“

Promítáte do svých ilustrací sám sebe?

„Možná ano.“ (s úsměvem). Většina těch obrazů má svoje příběhy. Člověk ví, kdy to dělal a proč to dělal a co tam je za příběh. Někdy to povídá, někdy to neřekne nic.“

Jaký je Váš názor na současnou dětskou ilustraci?

Jako současnou skvělou a strašně pilnou ilustrátorku Pavel Čech zmínil Renátu Fučíkovou, od jejížž žáků viděl práce a velmi oceňoval nespoutané zákulisí úletů a her, ve kterém vznikají.

Souhlasíte s tvrzením, že ilustrace pro dítě by měla být pouze veselá?

„To vůbec nesouhlasím, že ilustrace by se měly dělat tak, aby se jich děti nebály. Tak samozřejmě tam nemusí být morbidní věci, ale musí to mít atmosféru, tajemství. Já jsem to měl právě tak, že čím to bylo tajemnější a strašidelnější, tak tím lépe. Když je to takový cukrlátkový a růžovoučký a velikýma očičkama, tak to nemám rád.“

Rozhovor s panem Čechem mne velmi obohatil a inspiroval. Zaujalo mě, co dokáže Čech udělat z nalezeného polena nebo odlomené kůry. Staré větve zdobily rámy obrazů, z odlomených kůr byly hory apod. Dále jsem měla možnost nahlédnout do jeho činnosti, tvoření a na jeho díla ve skutečné velikosti, což pro mě bylo zážitkem. Od Pana Čecha jsem se dozvěděla o jeho vzdělání i původním zaměstnání, které ho nikterak nenaplňovalo, až nyní je šťasten v tom, co dělá. Prozradil kdo nebo co je mu inspirací i to, že do hlavních hrdinů zřejmě promítá sám sebe. Dále jsme si povídali o Čechových technikách, které hojně využívá pro své ilustrace (přetírá hedvábný papír, ten pak vytváří dojem různých struktur, olejomalby mívá Čech laděny do jednoho tónu, sestavuje koláže z různých gáz a provázků, otiskuje lisované květy, trávy, průhledná křídla hmyzu jsou otisky prstů namočené v bílém oleji. Takto Čech ztvárňuje i kapky vody.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktickou část jsem rozdělila na tři části. V první části se věnuji výtvarnému projektu inspirovanému knihou „Dobrodružství pavouka Čendy“, kterou ilustroval Pavel Čech a která rovněž motivovala naše výtvarné putování s pavoučkem. Děti reagovaly ve čtyřech výtvarných úkolech na ilustrovaný literární příběh. Při plánování výuky jsem se zaměřila především na využití různých metod výuky, na volbu témat, výtvarných technik a materiálů pro výtvarné činnosti. Vycházela jsem také z **artefiletiky** (Slavíková, Hazuková, Slavík 2010). Velmi mne zajímalo hodnocení a reflexe dětí jak v průběhu, tak na konci úkolu. To vše totiž hrálo důležitou roli při jejich další motivaci. Když děti mohly o svém dílu mluvit i v průběhu činnosti, tak je to více bavilo a více přemýšlely nad tím, co dělají. K dorozumění napomáhal reflektivní dialog a návodné otázky. Některé úkoly byly realizovány individuálně, některé prostřednictvím skupinové výuky.

Druhá kapitola praktické části je věnována výtvarnému úkolu „Jak jsem ke vším přišel“. Jedná se o sérii aktivit pro děti z mateřské školy, prostřednictvím kterých se zábavnou formou učí o parazitech, jež dosud dětskou populaci velmi trápí, a hledají v jejich světě výtvarné náměty. Ve třetí kapitole popisují tvorbu autorské knihy, pro niž mi byly hlavní inspirací výsledky tohoto projektu – zkušenosti dětí i jejich kresby. Autorskou knihu považuji za důležitý výstup bakalářské práce.

5 PUTOVÁNÍ S PAVOUKEM ČENDOU

Výtvarný úkol na námět knihy „Dobrodružství pavouka Čendy“

5.1 MOTIVACE K VÝTVARNÝM ÚKOLŮM:

Děti potřebují prožít, zažít, vidět, osahat si, aby si mohly věc představit. Nejprve musíme nabídnout konkrétní a jasné předměty a pracovat s nimi, aby si dítě získalo představu o tom, jak daná věc vypadá, jaký má tvar, jak je udělaná, jak je pevná, odolná, či naopak křehká.

Pavoučí síť jsme si opatrně osahali. Debatovali jsme, co všechno se do ní může chytit apod. Rozebírali jsme vlastnosti sítě a zjistili, že síť je velmi pevná, což děti překvapilo.

Obrázek 21 pozorování pavučiny na černém podkladu

Obrázek 22 pozorování pavučiny mezi stromy (pevnost, vzdálenost stromů od sebe aj.)

Po vycházkách jsme si ve školce povídali, co všechno jsme viděli a s pavoučí sítí jsme dál pracovali. Zhlédli jsme krátký dokument o tom, jak pavouk spřádá svou síť a následoval rozhovor.

Příklady témat rozhovoru:

„Proč pavouci potřebují tolik očí? Mě stačí dvě.“ (chlapec, 5 let)

Zvířata se vyvinula s různým počtem očí. Každé jich má tolik, klik potřebuje ke svému životu. Lidé mají dvě oči, které směřují dopředu. Naše oči jsou velmi dobré na vidění barev a tvarů. Mít dvě velké oči zasazené v hlavě znamená, že dokážou společně odhadnout, jak je předmět daleko. To nám usnadňuje chytit další zvíře, abychom ho mohli jíst.

Pavouci jsou také lovci a potřebují oči, které jim pomohou najít a chytit jídlo. Ve skutečnosti většina pavouků nevidí velmi dobře a musí prozkoumat svět pomocí doteku a vkusu. Druh očí, nám říká, co který živočich jí a o životě, který žije.

„Z čeho jsou pavučiny vyrobené?“ (dívka, 5 let)

Sítě jsou vyrobené ze speciálních pavoučích vláken. Pavoučí vlákno produkují snovací žlázy.

Děti rozhovor velmi motivoval k dalším činnostem, tak jsme ho rozšířili a děti zjistily, že máme sedm druhů pavučin, které slouží k různému typu lovu. Děti jsem se ptala, kterým pavoukem by chtěly být a jakým způsobem by chtěly lovit. Všechny chtěly házet kuličkou na létací hmyz.

Někteří pavouci nestaví celou síť, k lovu si připraví jen jediné vlákno, na jehož konci se nachází lepkavá kulička, tzv. **Bolaso**. Tu pavouci vrhají na lezoucí nebo letící hmyz.

Povídali jsme si o tom, co všechno by nám pavučinu mohlo připomínat.

Obrázek 23 pozorování věcí, které nás obklopují a připomínají nám pavučinu - stožár

Obrázek 24 dětská provazová průleзка může připomínat pavoučí síť

Pracovali jsme s omalovánkami, kresbou tuší, pracovali se zmizíkem či bílou voskovkou, kterou děti následně přemalovaly černou vodovou barvou apod. Následovala dramatizace příběhu „Dobrodružství pavouka Čendy“ (2. díl) – využití různých dramatických technik a metod včetně narativní pantomimy. Velmi důležitá byla prekoncepce dětí, využívala jsem projektového vyučování a často se prolínaly mezipředmětové vztahy.

5.1.1 VÝTVARNÝ ÚKOL – KOUZELNÁ CIBULE

Tvorba: Individuální

Cílová skupina žáků: předškolní věk (5-7 let)

Realizace: chlapec (6 let)

Časová náročnost: 60 minut

Činnost: Komunikace, dialog, diskuze, představivost, usuzování, tvorba, parafráze

Výtvarná technika: Kombinovaná - enkaustika, monotyp, instalace, koláž, modelování, fotografie

Propojenost s RVP PV:

Dílčí vzdělávací cíle:

- rozvoj koordinace oka a ruky – modelování, instalace, manipulace se žehličkou
- rozvoj fantazie, kreativity, smyslového vnímání, výtvarné senzibility
- rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání

Vzdělávací nabídka:

- grafické činnosti
- manipulační činnosti s pomůckami (s horkou žehličkou, s přírodním materiálem, modelínou aj.)
- grafické napodobování symbolů, tvarů, předmětů aj.
- práce s ilustracemi a obrázky umělců - prohlížení knížek

Očekávané výstupy:

- ovládat koordinaci ruky a oka při práci s výtvarnými pomůckami, materiály, nástroji
- umět uklidit výtvarné pomůcky a materiál
- nebát se pracovat s rozličnými materiály - papírem, látkou, vlnou, vatou, apod., nebát se práce s odpadovým, zbytkovým i přírodním materiálem

- vyjádřit prostřednictvím výtvarné tvorby své pocity, zážitky, myšlenky
- pracovat s ilustracemi - hovořit o zobrazených motivech, výtvarném stylu
- vyjadřovat svou fantazii a představivost v tvořivých činnostech
- umět se samostatně vyjádřit výtvarným způsobem
- umět se soustředit na výtvarný úkol - začít a dokončit výtvarnou činnost
- projevit radost ze setkání s uměním a akceptovat jeho různé podoby.

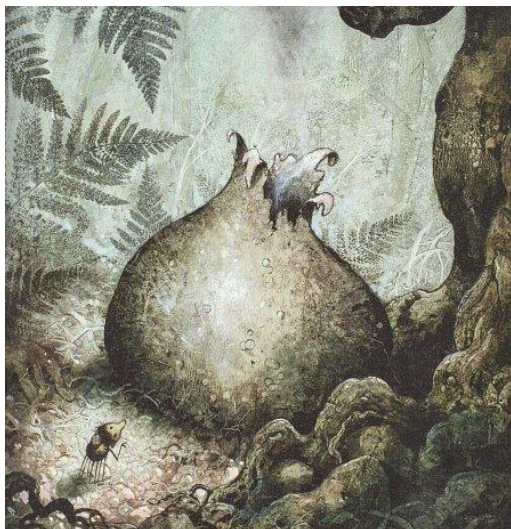
Výtvarný úkol: „Les je tajemný, pavouk Čenda se ocitá v úplně novém prostředí. Doteď bydlel ve starém domě v hodinách a najednou se ocitá uprostřed lesa úplně sám bez kamarádky kukačky. V lese objeví neznámý předmět, který zvědavý pavouk Čenda bude chtít prozkoumat. Barvy si zvolíme tak, aby byly v souladu s atmosférou ilustrace, kterou jsme se rozhodli zrekonstruovat. Jaká je ta krajina (tajemná, klidná, noční...). Vyber barevné tóny, přírodní materiál, který ti připomíná barvy a rostliny, které vidíš na obrázku. Záměrně pracuj s vymezením vnitřního prostoru. Hotové dílo se pak pokusíme zachytit fotografií, aby co nejvíce připomínala originál.“

Průběh výtvarného úkolu: Po zastrčení žehličky do napětí jsme ji nechali chvíli zahřát a během nahřívání jsme si přichystali místo pro tvoření. Připravili jsme si potřebné náčiní a pustili se do práce. Nejprve jsme se s chlapcem radili, jaké využijeme barvy, následně je hoch po instrukcích nanášel na žehličku a společně jsme žehličku vedli po místech, aby nám vznikl podklad, který se co nejvíce bude podobat originálu. Poté jsme přiložili druhý enkaustický papír a žehličku postupně přikládali místo vedle místa. Až jsme si byli jisti, že žehlička byla přiložena po celé ploše, odklopili jsme vrchní stranu a výsledkem byl podařený monotyp. Následně žák rozhodoval dle předlohy, jaký materiál použije, kam ho přiloží, popřípadě přilepí a kam naaranžuje cibuli a kde bude umístěn pavouk Čendu, kterého si chlapec vymodeloval už dříve.

Součástí tohoto úkolu byla návštěva obchodu, kde děti objevovaly tvary a porovnávaly je tak, aby se co nejvíce podobaly tvaru pýchavky v ilustraci.

Kontext výtvarného úkolu: Výtvarný úkol je inspirován ilustrací z knihy Pavla Čecha, ve které pavouk narazí na pýchavku. V našem případě narazí na obří cibuli.

Dokumentace průběhu tvorby:

Obrázek 25 naskenovaná ilustrace z knihy „Dobrodružství pavouka Čendy“

Obrázek 26 parafráze k ilustraci

Reflexe výtvarného úkolu: Myslím, že chlapec byl k tvorbě pozitivně motivován. K úkolu se postavil cílevědomě a zodpovědně. Když jsme žehlili po překlopeném papíře, byl nejprve zklamaný, že se enkaustická krajina neobtiskla, když jsme žehličku nechali déle pracovat na jednom místě, výsledkem byl moc hezký obtisk. Přírodní materiál sestavil dle svého uvážení a pavouka vymodeloval dle vlastní představy. Během jeho činnosti se neobjevil žádný problém. Žák zadání správně pochopil a s výjimkou dopomoci s horkou žehličkou pracoval téměř samostatně.

5.1.2 VÝTVARNÝ ÚKOL - OPUŠTĚNÁ DUTINA VE STARÉ LÍPĚ

Motivace: společná setkání nad výtvarnými díly - povídání o výtvarných dílech, prohlížení fotografií se stínohrami, seznámení se s některými umělci v této oblasti, hry na zadané téma, stínové divadlo.

Tvorba: Skupinová (pokud si děti mezi sebou potřebují pomoci nebo poradit), individuální

Cílová skupina žáků: předškolní věk (5 – 7 let)

Realizace: Ve skupině tří dívek a dvou chlapců (5 – 7 let)

Časová náročnost: 40 minut

Činnost: Komunikace, dialog, diskuze, představivost, obrazotvornost

Výtvarná technika: Instalace, stínohra

Propojenost s RVP PV:

Dílčí vzdělávací cíle:

- rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání
- rozvoj komunikativních neverbálních dovedností v rámci výtvarného vyjadřování
- rozvoj komunikativních verbálních dovedností v rámci výtvarné komunikace
- rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání
- rozvoj výtvarných interaktivních dovedností dětí

Vzdělávací nabídka:

- rozvoj koordinace ruky a oka při výtvarných činnostech i dalších výtvarných akcích
- podporování rozvoje všech smyslů - především zraku a dalších výtvarných akcích
- podporování rozvoje všech smyslů - především zraku a hmatu
- pozorování běžných objektů - seznámení s proporcemi, barvami, materiály, tvary
- spontánní hra a experimenty s materiály, předměty, nástroji, podklady určenými pro výtvarnou činnost

- společná setkání nad výtvarnými díly - povídání o výtvarných dílech, krátké příběhy o umělcích, hry

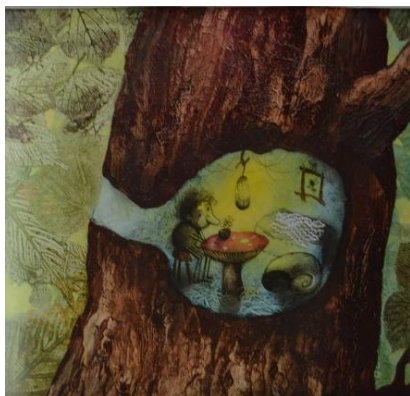
Očekávané výstupy: manipulační činnosti s předměty, pomůckami, nástroji potřebnými k výtvarným aktivitám a akcím

Výtvarný úkol: „Jak mohlo místo v dutině lípy podle tebe vypadat na základě textu? Vytvoř prostředí tak, aby jeho účinek odpovídal co nejvíce tomu, jak je popsán v textu. Pracuj s liniemi, posviť si na objekt tak, aby stín vrhal ty správné tvary. Zkoušej nasvítit objekty z různých úhlů. Pracuj se světlem a stínem.

Průběh výtvarného úkolu: Nejdříve si děti vzaly klubka provázků. Každému z nich jsem udělala na noze židle uzel a dál už děti pokračovaly samy. Vytvářely různé spletence, které měly připomínat pavučinu. Nakonec si každý do své dutiny lípy umístil hřib jako stůl, který měl Čenda v lípě a světlo a nakonec si děti dle vlastní volby nainstalovaly do skromného příbytku i svého pavouka Čendu.

Kontext výtvarného úkolu: Úkol je inspirován ilustrací, kde pavouk Čenda objevuje dutinu ve staré lípě. V ní se zabydluje a dává si do ní nábytek. Stůl z muchomůrky, ze suchého choroše postel, z pavučin si upletl peřinu a polštář, jako skříň používal velkou šnečí ulitu. Z kousku svítícího dřeva si zavěsil ve svém novém obydlí lampičku.

Dokumentace průběhu tvorby:

Obrázek 27 ilustrace naskenována z knihy: „Dobrodružství pavouka Čendy

Obrázek 29 instalace pavučiny (omotávání vlákna kolem nohou židle)

Obrázek 30 hra se světlem a stínem (na instalovanou pavučinu s pavoukem jsme zakryli bílým plátnem a světlo lampičky dítě natáčelo tak, aby byl pavoukův stín a ulita krásně vidět)

Obrázek 28 instalace vymodelovaného pavoučka do pavučiny v dutině stromu

5.1.3 VÝTVARNÝ ÚKOL - SOUKÁNÍ PAVUČINKY

Motivace: pozorování pavučin v přírodě, pozorování pavouka jak souká pavučinu, sledování dokumentu o pavoucích a povídání si o vláknech a o způsobu vytváření pavučiny.

Tvorba: Skupinová

Cílová skupina žáků: předškolní věk (5 – 7 let)

Realizace: Ve skupině dvou chlapců a tří dívek (5 – 6 let)

Časová náročnost: 50 - 60 minut

Činnost: Komunikace, dialog, diskuze, představivost, obrazotvornost, instalace, pohybová dovednost – lezení, plazení, prolézání, přelézání.

Výtvarná technika: Instalace

Propojenost s RVP PV:

Dílčí vzdělávací cíle:

- rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání
- rozvoj komunikativních neverbálních dovedností v rámci výtvarného vyjadřování
- rozvoj komunikativních verbálních dovedností v rámci výtvarné komunikace
- rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání
- rozvoj výtvarných interaktivních dovedností dětí
- rozvoj pohybových dovedností v rámci výtvarné komunikace
- rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání
- rozvoj výtvarných interaktivních dovedností dětí
- rozvoj pohybových dovedností v rámci výtvarné instalace

Vzdělávací nabídka:

- rozvoj koordinace ruky a oka při výtvarných činnostech i dalších výtvarných akcích
- podporování rozvoje všech smyslů - především zraku a hmatu

- pozorování běžných objektů - seznámení s proporcemi, barvami, materiály, tvary
- spontánní hra a experimenty s materiály, předměty, nástroji, podklady určenými pro výtvarnou činnost
- společná setkání nad výtvarnými díly - povídání o výtvarných dílech, krátké příběhy o umělcích, hry
- prostorová orientace v rámci výtvarného zadání

Očekávané výstupy:

- manipulační činnosti s předměty, pomůckami, nástroji potřebnými k výtvarným aktivitám a akcím

Výtvarný úkol: „Pojďme si zahrát na pavouky a usoukat si velkou síť, do které budeme chytat míče, pod kterou budeme moct prolézat, podlézat pod vlákny, přemýšlej, jak daleko síť povede, kudy povede. Pracuj s materiálem tak, aby se nám vlákna dobře podlézalo i přelézalo. Vyzkoušej příst síť do různých směrů.“

Průběh výtvarného úkolu: Každé dítě si vzalo klubko provázku. Nachystali jsme si židle, odnesli je na zahradu MŠ. Děti si podle návodu udělaly na židli uzel a dál už pokračovaly samy. Vytvářely různé propletené cesty, které měly připomínat pavučinu.

Kontext výtvarného úkolu: K tomuto úkolu jsme se nechali inspirovat krátkým dokumentem o pavoucích, výstavou pavouků a pozorováním pavouků v přírodě. Společně jsme přemýšleli jak instalaci provést, aby bylo možné pavučinou prolézat, podlézat ji apod.

Dokumentace průběhu tvorby:

Obrázek 31 instalace pavučiny ve venkovních prostorách kolem židlí. Děti si zvolily, kudy vlákna povedou tak, aby pod nimi mohly podlézat, prolézat jimi aj

Reflexe výtvarného úkolu: Děti byly nápadem nadšené, neboť milují pohyb. Z každé podobné akce mají radost a těší se na ni. Děti potřebovaly dopomoc s uzly a občas i s prostorovým umístěním „vláken“. Jinak vše hravě zvládly a mohly prolézat, přelézat, zahrát si míčové hry uvnitř pavučiny apod.

5.1.4 VÝTVARNÝ ÚKOL - MODELACE ČTENÉHO PŘÍBĚHU

Motivace: skrze literární příběh „Dobrodružství pavouka Čendy“

Tvorba: Individuální

Cílová skupina žáků: předškolní věk (5 – 7 let)

Realizace: Dívka (6 let)

Časová náročnost: 30 minut.

Činnost: Představivost, obrazotvornost, fantazie, poslechová činnost

Výtvarná technika: Modelování – konstrukce textu

Propojenost s RVP PV:

Dílčí vzdělávací cíle:

- rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání
- rozvoj komunikativních neverbálních dovedností v rámci výtvarného vyjadřování
- rozvoj představivosti, fantazie a kreativního vyjadřování
- rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání
- rozvoj výtvarných interaktivních dovedností dětí

Vzdělávací nabídka:

- rozvoj koordinace ruky a oka při výtvarných činnostech i dalších výtvarných akcích
- podporování rozvoje všech smyslů - především zraku a hmatu
- pozorování běžných objektů - seznámení s proporcemi, barvami, materiály, tvary
- spontánní hra a experimenty s materiály, předměty, nástroji, podklady určenými pro výtvarnou činnost
- společná setkání nad výtvarnými díly - povídání o výtvarných dílech
- rozvoj výtvarné představy v souladu se čteným příběhem

Očekávané výstupy:

- manipulační činnosti s předměty, pomůckami, nástroji potřebnými k výtvarným aktivitám a akcím
- porozumět slyšenému a výtvarně to zachytit
- výtvarně popsat situaci
- vědomě si zapamatovat text, vybavit si a výtvarně ztvárnit
- vyjadřovat svou představivost a fantazii ve výtvarných činnostech i ve slovních výpovědích k nim.

Výtvarný úkol: *Dobře poslouvej, co budu číst a přemýšlej nad tím, co se Ti v příběhu líbí? Jaké postavy v něm vystupují nebo v jakém prostředí se pohybují. Zamysli se nad tím, jak vypadá bytost či zvíře, které budeš modelovat a kam ho umístíš. Představuj si, jak dané věci voní či jaké mají vlastnosti.“*

Průběh výtvarného úkolu: Dívka si přichystala pracovní stůl a plastelínu. Nejprve jsem přečetla úryvek z knihy a dívka se zaposlouchala do čteného textu. Následně jsem ji textem provázela pomalu, aby stihla modelovat situaci. Vycházela jsem z toho, že dívka už text znala a byl jí znám i každý předmět či živý tvor, jenž se v příběhu objevil. Tudíž nebylo nutné se obávat, že by mohl vzniknout problém v nejasné představě či nepochopení textu.

Kontext výtvarného úkolu: Tento úkol vznikl v podstatě velmi spontánně jednoho rána v ranním kruhu. Povídali jsme si o Čendovi a jeho kamarádce Janě. Pak jedna dívka ze třídy chtěla modelovat Čendu a Janičku, k tomu se přidaly i jiné děti a pak další dívka pronesla, abych jim k tomu četla. Tak jsme spojili obojí dohromady.

Dokumentace průběhu tvorby:

Obrázek 32 modelování čteného příběhu podle textu z knihy: „Dobrodružství pavouka Čendy:“

Reflexe výtvarného úkolu: Děti ode mě nepotřebovaly vůbec žádnou pomoc. Vše krásně kreativně zvládly a posílily si svou fantazii a představivost. O jejich dílech jsme si povídali a bylo vidět, že přemýšlely nad tím, co vytváří i nad tím jak velký je například datel vůči stromu, či pavouci vůči datlovi aj.

6 VÝTVARNÝ ÚKOL „JAK JSEM KE VŠÍM PŘIŠEL“

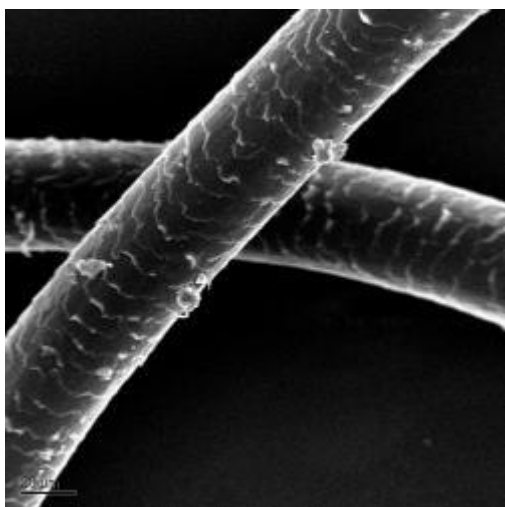
Knižní tvorbu jsem se dětem rozhodla zprostředkovat nejen na základě receptivních činností a z nich vycházejících výtvarných úkolů. Cílem další výtvarné řady bylo vytvořit vlastní knihu - leporelo. O výběru tématu leporela rozhodla dětská skupina na základě společné diskuze. Námět pramení z aktuálních zážitků dětí s nepříjemnými parazity. Ve třídě mateřské školy se totiž vyskytly vši. Situace si žádala řadu edukačních aktivit, které děti s problematikou vší nenásilnou formou seznámí a zároveň jim umožní udržet nad situací nadhled.

Motivace k vytváření leporela:

Vlastní tvorbě knihy předcházela řada činností seznamující děti se světem vší. Činnosti měly za cíl podpořit výtvarné vnímání i imaginaci. Aktivity s dětmi probíhaly na základě rozvoje všech smyslů. Tedy, aby si mohly něco ohmatat, vyzkoušet, něco vidět, slyšet a cítit. Ale hlavně, aby mohly něco prožít. Takže jsem využila i z velké části narativní pantomimu a další prvky z dramatické výchovy. Např. Taneční drama – volný „tanec“ - volné lezení a zrcadla, mechanická pantomima, narativní pantomima.

Zkoumání detailů

Aby se dětem dobře tvořilo, potřebovaly vidět i detaily, což v tomto případě tvoří struktura vlasu pod elektronovým mikroskopem.

obrázek 33 struktura vlasu pod mikroskopem (laboratoř Plzeň)

Jak vypadá veš?

Nejprve bylo zapotřebí uvědomit si, jak taková veš vypadá. Takže jsme si pustili dokument o vších „Paraziti – planeta vší“ (dokument české televize). Po zhlédnutí dokumentu jsme si s dětmi v kruhu prohlíželi obrázky vší a pozorovali jejich strukturu, což obsahovalo i podrobný popis těla, aby se děti co nejlépe seznámily s podobou vši, jejím životním cyklem i s tím, a jak funguje její ústrojí. Tělo vši se skládá z hlavy, hrudi a zadečku.

Obrázek 34 naskenovaná ilustrace z knihy „Rozmnožování a vývoj hmyzu“

Po zhlédnutí dokumentu se děti naučily píseň o vši.

„Vši se v hlavě množily, hej , hej, množily,

kapky krve vypily, glo, glo, vypily.

[:Vši se v hlavě množily, množily,

kapky krve vypily:]

Těžké to vší rojení, hej, hej, rojení,

když je šampón vypění och, och, vypění.

[:Těžké to vši rojení, rojení,

když je šampón vypění:]

Zase můžu klidně spát, hou, hou, klidně spát,

nechám si o mámě zdát, muck, muck, mámě zdát.

[:Zase můžu klidně spát, klidně spát,

nechám si o mámě zdát.:]

Výroba lepidla – haptická zkušenost

Obrázek 35 – společná výroba lepidla (mouka, voda, cukr)

Dramatizace – tiše, děti, veška spí

Děti seděly v kruhu a poslouchali ticho, neboť veš, když chodí, není slyšet. Zatímco děti poslouchali ticho, já je „lechtala“ po hlavách pírkem.

Brainstorming o názvu knihy

Na základě brainstormingu vznikl název leporela „Jak jsem ke vším přišel“.

Vymýšlení příběhu

Na základě svých zkušeností děti vymyslely příběh o vších. Pro ilustraci uvádím několik dětských výroků.

„Když jsem měla vši, bál jsem se, že si se mnou nebude chtít nikdo hrát a nikdo se se mnou nebude chtít kamarádit.“ (chlapec, 5 let)

„Když jsem měla vši, tak vůbec nechtěly pryč. Maminka mi na vlasy stříkala speciální sprej a několikrát mi musela umýt hlavu speciálním šamponem.“ (dívka 6 let)

„Jednou se mi zdálo, že mi vši žerou mé oblíbené hračky. Byly po celé podlaze a kousaly mi do věcí.“ (chlapec 5 let)

„Maminka mi umyla hlavu speciálním šamponem a stříkala mi hlavu takovým speciálním sprejem. Bála jsem se, že mi ostříhají vlasy.“ (dívka 6 let)

„Když jsem měl vši, musel jsem se pořád škrábat na hlavě. Lechtaly mě a šimralo to. Maminka mi oholila hlavu strojkem, co vrčel a zase se mi dobře spalo. Už nic nelechtalo.“ (Chlapec 5 let).

Výtvarná činnost – leporelo „Jak jsem ke vším přišel“

Motivace: Sledování dokumentu, pozorování struktury těla vši, dokreslování poloviny těla vši aj. (viz výše)

Tvorba: Frontální a individuální

Pomůcky. Papír A4 s předtištěnou polovinou všiho těla, kreslicí nástroje, nůžky, lepidlo

Cílová skupina žáků: předškolní věk, 5-7 let

Realizace: Ve skupině tří dívek a dvou chlapců (5 – 6 let)

Časová náročnost: 1 – 2 týdny.

Činnost: komunikace, dialog, diskuze, představivost, fantazie, kreativita, smysl pro detail, vnímání linie a tvaru.

Výtvarná technika: Koláž, kresba.

Dílčí vzdělávací cíle:

rozvoj komunikativních verbálních dovedností v rámci výtvarné aktivity

seznámení s proporcermi a tvarem těla vši

rozvoj jemné motoriky

rozvoj koordinace oka a ruky

rozvoj smyslu pro ztvárnění detailu

Vzdělávací nabídka: grafické činnosti, dokreslování těla vši, stříhání, lepení, tiskání, tvorba leporela, společná setkání nad výtvarnými díly a reflektivní dialog, rozvoj výtvarné představy v souladu se čteným textem.

Očekávané výstupy:

ovládat koordinaci oka a ruky

manipulační činnosti s předměty, pomůckami, nástroji, potřebným k výtvarným aktivitám

výtvarně popsat situaci

vědomě si zapamatovat text a výtvarně ho ztvárnit (koláží).

Vyjadřovat svou představivost a fantazii ve výtvarných činnostech i ve slovních vyjadřovacích schopnostech, souvisejících s aktuálním tématem.

Výtvarný úkol: *„Co dělat, když nás v hlavě najednou začne něco lechtat nebo svědit a maminka nám doma na hlavě objeví vši nebo vajíčko (hnidu)? Co se na té hlavě vlastně doopravdy odehrává? A co všechno se může stát, pokud bychom vši neodstranili? Jak se vši můžeme zbavit? A čím? Co jsou vši zač a jaký způsob života vedou? Vyprávěj příběh o vších a nakresli veš, která ve vlasech prožívá svá dobrodružství.“*

Průběh výtvarného úkolu: Děti byly nejprve důkladně seznámeny s tím, jak tělo vši vypadá, pak si každé z dětí veš nakreslilo dle vlastní představy a navrhlo tak vlastního „všího hrdinu“. Následně své kresby lepily do leporela jako ilustrace k navrženému příběhu. (Text příběhu jsem na stránky leporela dle vyprávění dětí předem vepsala.)

Kontext výtvarného úkolu: Úkol byl inspirován skutečnou událostí a vycházel z vlastní zkušenosti dětí nebo jejich kamarádů.

Dokumentace výtvarného úkolu:

Obrázek 36 stránka z leporela – ilustrace textu „Je opravdu těžké se vši zbavit“

Obrázek 37 stránka z leporela – ilustrace textu „Co když mi sežerou mé oblíbené hračky?“

Obrázek 38 stránka z leporela – ilustrace textu „Co když si se mnou nebude chtít nikdo hrát?“

Obrázek 39 náhled do lepoprela

Reflexe výtvarného úkolu: Děti se během výtvarného úkolu velmi často škrábaly ve vlasech a měly pocit jako by jim vši lezly po hlavě, i když se ve skutečnosti nic takového nedělo. Nakonec jsem se tímto pocitem svědění nechala inspirovat (viz varování ve vlastní autorské knize). Když opominu tyto nepříjemné pocity, tak musím říct, že děti činnosti velmi bavily. Zejména vymýšlet svého „všího hrdinu“ a následně jej zakomponovat do příběhu, bylo pro děti velmi motivující. Jedním z cílů tohoto úkolu bylo vést prevenci proti pedikulóze. Autentické dětské výroky svědčí o tom, že byl cíl knihy naplněn.

Mně osobně práce na projektu také velmi bavila. Zejména se mi líbilo pozorovat děti, s jakou vervou se snaží svou vešku ztvárnit a jak se ji následně snaží zasadit do výtvarného příběhu.

7 AUTORSKÁ KNIHA „VŠÍ ROJENÍ“

Zkušenosti s tvorbou leporela ve třídě v mateřské škole jsem se rozhodla dále zužitkovat a využít je jako inspirace k tvorbě vlastní autorské knihy.

Kniha vychází z výtvarných činností prezentovaných v předchozí kapitole, a to v několika ohledech:

- Kniha čerpá z autentických výroků dětí o vších, které byly sestaveny do krátkého příběhu.
- Ilustrace knihy jsou často přímo inspirované dětskými kresbami, které vznikly při přípravě leporela v MŠ.
- Cílem knihy je dále zprostředkovávat dětem poznatky o světě vší – parazitů, se kterými se mohou dosud běžně setkat.

7.1 INSPIRAČNÍ VÝCHODISKA

Při tvorbě knihy jsem se inspirovala také snímky z elektronového mikroskopu. Úvahy o mikrosvětě probouzí fantazijní představy. Struktura vlasů viděných pod mikroskopem připomíná tajuplný les, ve kterém se vši prohání mezi stromy a pohrávají si spolu.

Protože jsem v knize využívala kombinaci fotografií s kresbou, našla jsem inspiraci v díle současné výtvarnice Elišky Podzimkové, ta komponuje ilustraci do fotografie. Snímky doplňuje o detaily či objekty: „*Proto jsem si našla fotky. Když je vidím, začne mi hlavou létat spousta nápadů, jak je doplnit o něco, co by tam třeba někdo jiný neviděl.*“²⁹

Dětské kresby používala řada autorů jako inspirační východisko. Ze současných umělců lze jmenovat např. Stanislava Diviše. Tento autor využil kresby svého syna v díle *Dva světy*. Stanislav Diviš je považován za jednoho z nejvýznamnějších současných koloristů. Objevuje stále nové a nečekaná, často přímo fantastické barevné kombinace. Barvy nepřekrývá ani nemíchá, většinou je ohraničuje hmotnou obrysovou linií.³⁰

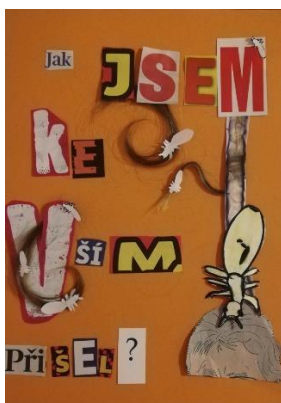
²⁹ Dostupné z: http://apodzimkova.A170413_112020_spolecnost_jup

³⁰ Dostupné z: http://abart-full.artarchiv.cz/soubory/20709_0001.pdf

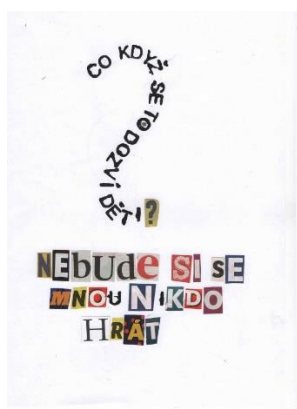
Dalším zdrojem inspirace mi byl současný ilustrátor Ľuboslav Paľo. Protože často jde o první kontakt dítěte s textem, ilustrace musí být natolik výmluvná, aby příběh byl čitelný i bez textu. Pro své knihy mimo jiné využívá podněty z dětské kresby. Kromě knižních ilustrací se autor věnuje kresbě a volné grafice.³¹

7.2 UŽITÉ VÝTVARNÉ VYJADŘOVACÍ PROSTŘEDKY

Nejprve jsem pracovala s koláží, ve které jsem skládala písmena a obrázky vší. Snažila jsem se vší různě zakomponovat tak, aby ilustrace byla hravá a byla v ní nadsázka a špetka humoru.

Obrázek 40 titulní strana leporela

Obrázek 41 ukázka z leporela „Jak jsem ke vším přišel“

³¹Luboslav Palo – Barevný vodopád, 2020. Dostupné z: <https://www.ogl.cz/luboslav-palo-barevny-vodopad-ilustrace-detskych-knih>

Obrázek 42 ukázka z leporela „Jak jsem ke vším přišel“

Posléze jsem k tvorbě, jako většina současných ilustrátorů, použila nové technologie. Papírová forma spojená s tiskáním a lepením písmen se nakonec ukázala jako neefektivní. A tak okolnosti svedly dohromady myšlenku pojmout knihu graficky, což bylo úplně nové médium, které mi umožnilo pracovat rychleji. Bavilo mne objevovat zcela novou dimenzi tvoření. Mezi nejúžasnější momenty patřilo kopírování vší, neboť na jedno kliknutí bylo možné vši klonovat a zobrazovat jejich hemžení, takže během chvilky došlo k neuvěřitelnému zavšivení (podobně jako v realitě). Dále se vešky daly různě ohýbat a překlápět.

Pro svou práci jsem využila volně dostupného programu Photopea, ve kterém se dají libovolně upravovat fotografie. Program mě překvapil svými pokrokovými možnostmi.

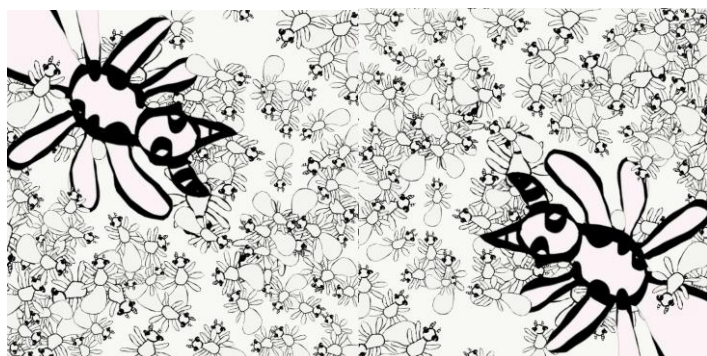
Sám příběh tohoto softwaru je hodně zajímavý – stvořil ho český student Ivan Kuckir a během několika let z něj udělal nástroj srovnatelný se špičkovými online editory a la Pixlr.³²

Program funguje velmi podobně jako photoshop. Má i podobné prostředí. Pro mne jakožto pro začátečníka v grafickém programu, byl program Photopea naprosto dostačující.

³² Dostupné z: <https://www.fotoguru.cz/photopea>

Obrázek 43 ukázka z knihy „Vší rojení“

Obrázek 44 ukázka dvoustrany z knihy „Vší rojení“

Knižní maketa

Knihu jsem následně nechala profesionálně svázat. Její hlavní myšlenka je prevence proti pedikulóze. Když čtenář knihu otevře, je vyzván na jakousi cestu od objevení problému, přes obavy a popis nepříjemných pocitů po likvidaci vší a hnid. V knize je popsán skutečný příběh, který zobrazuje vši v jejich reálné podobě a díky všem těmto aspektům se čtenář může stát součástí příběhu. Včetně nepříjemných autentických pocitů lechtání a svědění hlavy. Nakonec maminka problém vyřeší a speciálním šamponem se všechny obavy spláchnou a odplaví.

Gramáž papíru byla zvolena s ohledem na dětského čtenáře. Také font písma a čisté bílé pozadí vyhovují prvnímu čtení. Čtenář se v knize velmi dobře orientuje, jelikož jsou písmena od sebe vhodně osazena a občas doplněna o nějaký detail. Ilustrace jsou úzce spojeny s textem, aby bylo pro děti snadné pochopit čtený text, či aby mohly z obrázku usoudit, co by mohlo být vedle něj napsáno.

8 ZÁVĚR

Domnívám se, že rámcový vzdělávací program nabízí celkem velký prostor pro realizaci mezipředmětových vztahů mezi literární a výtvarnou výchovou. V textu bakalářské práce jsem se pokusila popsat, jakým způsobem mohou oba obory v praxi přispívat k všeobecnému vzdělávání předškoláků. Mezipředmětové vztahy však byly v realizovaných úkolech uplatněny i směrem k hudební výchově, pracovní výchově či dramatické tvorbě. A v neposlední řadě mezi výtvarnou výchovou a přírodovědnými vycházkami.

Za důležitou součást bakalářské práce považuji rozhovor s ilustrátorem Pavlem Čechem, jehož tvorba se stala východiskem k výtvarnému projektu pro děti. Velmi jsem se toužila setkat s Pavlem Čechem osobně a má bakalářská práce mi dala dobrou „záminku“. Jeho tvorby si vážím a oceňuji jí. Využívá mnoho výtvarných prostředků a technik. Obyčejný kámen či kus dřeva dokáže povýšit na umělecké dílo. A tuto fantazii využívá ve svých narativních příbězích.

Na začátku každého realizovaného výtvarného úkolu byla inspirace výtvarným uměním, dětskou literaturou či podněty z přírody. Realizace úkolů v mateřské škole potvrdila, že všechny navržené výtvarné úkoly byly adekvátní věku dětí. Domnívám se, že se nám podařilo výtvarnou prací přiblížit současnému výtvarnému umění.

Děti měly mnoho nápadů, které mohly v činnostech realizovat, což byla asi jejich největší motivace k tomu, aby tvořily další díla. Děti bavily rozhovory, prohlížení si ilustrací a diskuse nad nimi. Následně jsme si s dětmi povídali, co bychom na základě takových ilustrací mohly tvořit nebo na co bychom si mohli zahrát apod. Děti se seznámily s různými druhy technik a přístupu k práci a velmi dobře se velmi vypořádaly s náměty. Smyslové vnímání, prožitky i imaginace byly důležitými složkami výtvarných úkolů. Kreativita a fantazie dětí pomohla vzniknout podařeným dílům, které jsme vystavili a udělali si z nich v mateřské škole výtvarnou galerii. První galerie byla: „Putování s pavoukem Čendou“ a druhá „Jak jsem ke vším přišel.“ Obě galerie vyprávěly nějaký příběh a obě byly tvořeny tak, aby se propojily i s jinými předměty a byl v nich využit potenciál k další práci v mezipředmětových vztazích.

Zpočátku se zdálo, že zprostředkovat dětem vši jako námět výtvarného úkolu nebude nic snadného. Vůbec jsem nevěděla jak to uchopit, abych děti (zejména dívky) nevyděsila nebo je nedemotivovala. Veš není zrovna vzhledný tvor a představa, že se budeme vši tematikou zabývat pár týdnů, se mi moc nezamlouvala. Když jsme si s dětmi sedli do kruhu a o všem jsme si začali povídat, pomyslné ledy se začaly lámat a obavy zmizely. Některé děti tato tematika nadchla a některé mluvily o vlastních zkušenostech. Jako hlavní přínos v takto zaměřených výtvarných úkolech vnímám to, že se děti dokáží s nadhledem vypořádat s pedikulózou. Pokud jim maminka či jiný dospělý ve vlasech najde veš či hnidu, děti už budou vědět, že se nic tak hrozného neděje a že se vši dá zbavit. Dalším důležitým přínosem byly reflektivní dialogy a způsob jakým byly děti motivovány. Domnívám se, že bez tohoto způsobu by naše společná práce nedopadla tak, jak se nám ji podařilo dokončit.

Svou práci jsem uzavřela vlastní autorskou knihou, kterou jsem tvořila za pomoci týmu dětí, které se staly mými poradci a spolutvůrci. Autorská kniha čtenáři ukazuje jakousi cestu od objevení problému, přes obavy a popis nepříjemných pocitů po likvidaci vši a hnid. V knize je popsán skutečný příběh, který zobrazuje vši v jejich reálné podobě a díky všem těmto aspektům se čtenář může stát součástí příběhu. Včetně nepříjemných autentických pocitů lechtání a svědění hlavy. Nakonec maminka problém vyřeší a speciálním šamponem se všechny obavy spláchnou a odplaví.

Ještě bych ráda zmínila, že na této práci mě opravdu bavilo pracovat. Sestavovat rešerši, komunikovat se současnými ilustrátorkami o jejich technice a tvorbě bylo velmi poučné a zajímavé. Tvorba projektů a práce na autorské knize je neocenitelnou zkušeností a možná nebude poslední, kterou jsme s dětmi společnými silami pustili, aby spatřila světlo světa.

RESUMÉ

Cílem práce je popsat společné cíle výtvarné a literární výchovy, zmapovat současné podoby dětské literatury, zprostředkovat dětem v mateřské škole knižní tvorbu na základě výtvarných úkolů a vytvořit vlastní autorskou knihu.

Práci jsem rozdělila na dvě hlavní části. První část se skládá z obeznámení se s teoretickými tématy výtvarné výchovy, rešerší literatury pro děti – současnou i literaturu před rokem 2000. Velmi důležitou součástí mé bakalářské práce je rozhovor s Pavlem Čechem a představení jeho trilogie o pavouku Čendovi.

V praktické části je zahrnut výtvarný projekt a výtvarná řada. Cílem výtvarných úkolů je zprostředkovat dětem knižní tvorbu. Výtvarný projekt je inspirován trilogií o pavouku Čendovi. Důležitým výstupem praktické části je autorská kniha „Vší rojení“ inspirovaná dětskou zkušeností i kresbou. Ilustrace jsou vytvářeny pomocí grafického programu.

Součástí práce je reflexe realizovaných úkolů. V průběhu výtvarných aktivit v mateřské škole byly zaznamenávány dialogy dětí, které byly následně zahrnuty do bakalářské práce. Během všech činností jsem se zaměřovala jak na individuální formu výuky, tak na skupinovou a do jisté míry i řízenou formu.

Děti byly vedeny k tomu, aby se mohl rozvíjet jejich výtvarný potenciál, jejich představivost a fantazie. A to u každého individuálně podle toho jak věci v daném okamžiku vnímal a viděl či jak mu připadaly důležité.

SUMMARY

The work aims at describing the common goals of the art and literary education, mapping the current forms of children's literature, providing children in kindergarten with books based on art tasks and creation their own author's book. I divided the work into two main parts. The first part sums up the theoretical topics of the art education, reviews the literature for children – current as well as the literature before the year 2000. A very important part of my bachelor's thesis are the interview with Pavel Čech and the presentation of his trilogy about the spider Čenda. The practical part includes the art project and art series. The aim of artistic tasks is to provide children with books. The art project is inspired by the trilogy about the spider Čenda. An important output of the practical part is the author's book "All swarms" inspired by children's experience and drawings. Illustrations are created using a graphics program. Part of the work is a reflection of the tasks performed. During the art activities in the kindergarten, children's dialogues were recorded, which were subsequently included in the bachelor's thesis. During all activities, I focused on both the individual form of teaching and the group form. The children were led to develop their artistic potential, their imagination and fantasy. The children were led individually according to how they perceived and saw things at a given moment or how the thinks were important to them.

SEZNAM LITERATURY

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN isbn80-000-0060-1.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŽÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN isbn978-80-262-0495-4.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Helena HAZUKOVÁ a Jan SLAVÍK. *Výtvarné čarování: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky*. 2., upr., (V SPL-Práce 1. [sic]) vyd. Úvaly: Albra (redakce SPL-Práce), 2010. ISBN 978-80-7361-079-1.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Sylva ELIÁŠOVÁ. *Dívej se, tvoř a povídej!: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0876-1.

UHL SKŘIVANOVÁ, Věra. *Pedagogika umění - umění pedagogiky, aneb, Přínos oboru výtvarná výchova ke všeobecnému vzdělávání*. Ústí nad Labem: UJEP, 2014. ISBN 978-80-7414-663-3.

KLIMEŠ, Jan. *Hledání významu v umělecké narativní ilustraci*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8059-1.

WIGAN, Mark. *Umění ilustrace: vizuální myšlení*. Brno: Computer Press, 2010. Základy designu. ISBN 978-80-251-2970-8.

SVOBODOVÁ, Eva a Miluše VÍTEČKOVÁ. *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1243-0.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1865-1.

KŘÍŽOVÁ, Žaneta. *Výtvarné náměty a techniky v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2017]. ISBN isbn978-80-7496-343-8.

UŽDIL, Jaromír, ŠAŠINKOVÁ, Emilie. *Výtvarná výchova v předškolním věku*. Praha: SPN, 1980. ISBN: 14-032-83

HAZUKOVÁ, Helena, ŠAMŠULA, Pavel. *Didaktika výtvarné výchovy II*. UK Praha: 1982. ISBN 60-05-82

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7.

KARAFIÁT, Jan. *Broučci: pro malé i velké děti*. 8. vyd. v Albatrosu. Ilustroval Jiří TRNKA. Praha: Albatros, 2004. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 978-80-00-01373-2.

BONSELS, Waldemar. *Dobrodružství včelky Máji*. 4. vyd., (V Albatrosu 3. vyd.). Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01263-4.

SEKORA, Ondřej. *Knížka Ferdy Mravence: [Ferda Mravenec, Ferda v cizích službách, Ferda v mraveništi]*. 12. vyd. Praha: Albatros, 2001. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00936-6.

SEKORA, Ondřej. *Brouk Pytlík*. 9. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-00-01725 -3.

KAHOUN, Jiří. *Včelí medvídci od jara do zimy*. 2. vyd. Ilustroval Ivo HOUF. V Praze: Albatros, 2011. Ahoj děti - Dobrou noc. ISBN 978-80-00-02847-7.

KAHOUN, Jiří. *Příhody včelích medvídků*. 4. vydání. Ilustroval Ivo HOUF. V Praze: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-03951-0.

ŠRUT, Pavel. *Pavouček Pája*. Praha: Albatros, 2001. ISBN 80-00-00893-9.

MRÁZKOVÁ, Daisy. *Slon a mravenec*. Ústí nad Orlicí: Grantis, c2007. ISBN 978-80-86619-14-9.

KROLUPEROVÁ, Daniela. *Mizící hmyzíci: pohádka*. Ilustroval Eva CHUPÍKOVÁ. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0470-1.

BAKONYI SELINGEROVÁ, Ludmila. *V trávníku: pohádky s krovkami*. Ilustroval Eva DEL RISCO KOUPOVÁ. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5292-1.

VÍTOVÁ, Jitka. *O Květušce a tesaříkovi*. Ilustrovala Lenka GRIMOVÁ. Praha: Thovt, 2011. Prázdniny v hmyzí říši. ISBN isbn978-80-87469-23-1.

SJÖBERG, Lena. *Bleší cirkus na cestě*. Praha: Meander, 2014. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-87596-52-4.

ESZES, Hajnal. *Hmyzáčci: příběhy z trávy*. Přeložil Gyula MAGYAR. Brno: CPress, 2016. ISBN 978-80-264-1068-3. WREN, Jenny. *Úžasní broučci, první objevy*. Praha: Svojtka, 2017. ISBN 978-80-256-2227-8.

KRATOCHVILOVÁ, Veronika. *Když se brouček probudil*. Ilustroval JÁJA. Praha: Bambook, 2019. ISBN 978-80-271-2427-5.

RESCHOVÁ, Stanislava. *Mraveneček na cestách*. Ilustroval Vendula HEGEROVÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1202-7.

ČECH, Pavel. *Dobrodružství pavouka Čendy*. Vyd. 2. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2014. ISBN 978-80-87595-28-2.

ČECH, Pavel. *2. dobrodružství pavouka Čendy: [v lese]*. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2014. ISBN 978-80-87595-36-7.

ČECH, Pavel. *3. dobrodružství pavouka Čendy: vše ztraceno*. Vydání druhé. Havlíčkův Brod: Petrkov, 2019. ISBN 978-80-87595-80-0.

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-000-0060-1.

HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5.

NIKL, Petr. *Žlutí lvi*. Praha: Meander, 2011. Modrý slon (Meander). ISBN 978-80-86283-92-0.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

UHL SKŘIVANOVÁ, Věra. *Pedagogika umění - umění pedagogiky, aneb, Přínos oboru výtvarná výchova ke všeobecnému vzdělávání*. Ústí nad Labem: UJEP, 2014. ISBN 978-80-7414-663-3.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7.

RVP pro předškolní vzdělávání, Národní ústav pro vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání*.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Dostupné z: http://apodzimkova.A170413_112020_spolecnost_jup

Dostupné z: http://abart-full.artarchiv.cz/soubory/20709_0001.pdf

Dostupné z: <https://www.ogl.cz/luboslav-palo-barevny-vodopad-ilustrace-detskych-knih>

Dostupné z: <https://www.fotoguru.cz/photopea>

Dostupné z: <https://www.knizniklub.cz/literarni-kavarna/recenze/malirske-kousky-brouka-Pytlika-1.html>

PŘÍLOHY

Autorská kniha "Vší rojení" (v elektronické příloze)

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1	ilustrace naskenována z knihy „Broučci“ z roku 1941	16
Obrázek 2	ilustrace naskenována z knihy „Broučci“ z roku 1941	16
Obrázek 3	obálka z knihy „Dobrodružství včelky Máji“	17
Obrázek 4	naskenovaná ukázka z komixu „Fantastická dobrodružství Ferdy mravence“ ..	18
Obrázek 5	naskenováno z knihy „Brouk Pytlík“	18
Obrázek 6	naskenováno z knihy „Ferda mravenec“	18
Obrázek 7	obálka z knihy „Příhody včelích medvídků“	19
Obrázek 8	obálka z knihy „včelí medvídci od jara do zimy“	19
Obrázek 9	obálka z knihy „Pavouček ája“	21
Obrázek 10	obálka z knihy „Mizící hmyzíci“	22
Obrázek 11	„V trávníku, pohádky s krovkami“	23
Obrázek 12	obálka z knihy „Bleší cirkus na cestě“	24
Obrázek 13	obálka z knihy „Slona a mravenec“	25
Obrázek 14	obálka z knihy – „Hmyzáčci, příběhy z trávy“	27
Obrázek 15	obálka z knihy: „Úžasní broučci“	28
Obrázek 16	obálka z knihy: „Mraveneček na cestách“	29
Obrázek 17	obálka z knihy „Když se brouček probudil“	30
Obrázek 18	obálka z knihy „Dobrodružství pavouka Čendy“	31
Obrázek 19	obálka z knihy „Dobrodružství pavouka Čendy 2. díl“	31
Obrázek 20	obálka z knihy „Dobrodružství pavouka Čendy 3. díl“	31
Obrázek 21	pozorování pavučiny na černém podkladu.....	38
Obrázek 22	pozorování pavučiny mezi stromy (pevnost, vzdálenost stromů od sebe aj.)	38
Obrázek 23	pozorování věcí, které nás obklopují a připomínají nám pavučinu - stožár ...	39
Obrázek 24	dětská provazová průleзка může připomínat pavoučí síť.....	39
Obrázek 25	naskenovaná ilustrace z knihy „Dobrodružství pavouka Čendy“	42
Obrázek 26	parafráze k ilustraci	42
Obrázek 27	ilustrace naskenována z knihy: „Dobrodružství pavouka Čendy.....	45
Obrázek 28	instalace vymodelovaného pavoučka do pavučiny v dutině stromu	45
Obrázek 29	instalace pavučiny (omotávání vlákna kolem nohou židle).....	45
Obrázek 30	hra se světlem a stínem (nainstalovanou pavučinu s pavoukem jsme zakryli bílým plátnem a světlo lampičky dítě natáčelo tak, aby byl pavoukův stín a ulita krásně vidět)	45
Obrázek 31	instalace pavučiny ve venkovních prostorách kolem židlí. Děti si zvolily, kudy vlákna povedou tak, aby pod nimi mohly podlézat, prolézat jimi aj.....	48
Obrázek 32	modelování čteného příběhu podle textu z knihy: „Dobrodružství pavouka Čendy:“	51
obrázek 33	struktura vlasu pod mikroskopem (laboratoř Plzeň).....	52
Obrázek 34	naskenovaná ilustrace z knihy „Rozmnožování a vývoj hmyzu“	53
Obrázek 35	– společná výroba lepidla (mouka, voda, cukr)	54
Obrázek 36	stránka z leporela – ilustrace textu „Je opravdu těžké se vši zbavit“	57
Obrázek 37	stránka z leporela – ilustrace textu „Co když mi sežerou mé oblíbené hračky?“	57
Obrázek 38	stránka z leporela – ilustrace textu „Co když si se mnou nebude chtít nikdo hrát?“.....	57

Obrázek 39	náhled do leporela	58
Obrázek 40	titulní strana leporela.....	60
Obrázek 41	ukázka z leporela „Jak jsem ke vším přišel“	60
Obrázek 42	ukázka z leporela „Jak jsem ke vším přišel“	61
Obrázek 43	ukázka z knihy „Vší rojení“	62
Obrázek 44	ukázka dvoustrany z knihy „Vší rojení“	62
Obrázek 45	náhled do knihy.....	63